

SILVA IAPONICARUM 日林

FASC. XV · 第十五号

SPRING · 春

2008

Adam Mickiewicz University
Institute of Oriental Studies, Department of Japanese Studies

Jagiellonian University
Institute of Oriental Philology, Department of Japanese and Chinese Studies

Warsaw University
Oriental Institute, Department of Japanese and Korean Studies

Posnaniae, Cracoviae, Varsoviae, Kuki MMVIII

ISSN 1734-4328

FINANCIALLY SUPPORTED BY THE ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY INSTITUTE OF ORIENTAL STUDIES

Drodzy Czytelnicy.

Oto pierwszy zeszyt *Silva Iaponicarum* w nowym roku 2008.

W tym roku także czeka nas wiele zmian. Obecnie kolegium redakcyjne pracuje nad formułą integracji periodyku w ramach struktur Polskiego Stowarzyszenia Badań Japonistycznych (PSBJ). Mamy nadzieję, że już wkrótce będziemy mogli poinformować o szczegółach ustaleń.

W pierwszym tegorocznym zeszycie przekazujemy Czytelnikom artykuł o historii karate widzianej poprzez pryzmat źródeł dotyczących Okinawy oraz pierwsze polskie tłumaczenie manuskryptu ukrytych japońskich chrześcijan *Kakure*. Życzymy inspirującej lektury.

Kolegium redakcyjne

E-mail: silvajp@amu.edu.pl

Kraków-Poznań-Warszawa-Kuki, marzec 2008

Dear Readers,

This is the first fascicle of *Silva Iaponicarum* in the new year 2008.

Also this year we plan many changes. At the moment the editorial board is working on a new formula of our periodical that would integrate it into the structure of the Polish Association of Japanese Studies (PSBJ). We hope that very soon we will be able to inform you on the details of the new arrangements.

In the first fascicle of this year we present to you the article on the invented tradition of karate undertaken by the Okinawan and the Japanese and the first ever Polish translation of the manuscript of Japanese hidden Christians *Kakure*. We wish you a stimulating reading.

The editorial board

E-mail: silvajp@amu.edu.pl

Cracow-Poznań-Warsaw-Kuki, March 2008

読者のみなさまへ

「日林」の2008年第1号をお届けいたします。

今年もまたさまざまな改変が予定されています。現在、本季刊誌をポーランド日本学会(PSBJ)の組織に統合する形態について作業を重ねています。まもなくみなさまにその結論をご報告できるものと希望しています。

本年第一号には、沖縄の史料から見られた空手史に関する論文と日本の隠れキリシタンに関する手稿のポーランド語初訳を掲載します。刺激的な読書体験でありますように。

編集委員会

E-mail: silvajp@amu.edu.pl

2008年3月 クラクフ・ポズナニ・ワルシャワ・久喜

***Silva Iaponicarum* 日林**

Kwartalnik japonistyczny / Quarterly on Japanology / 日本学季刊誌

ISSN 1734-4328

Kolegium redakcyjne / Editorial board / 編集委員会

Redaktor naczelny / Editor in chief / 編集長

Arkadiusz Jabłoński (アルカディオウシュ・ヤブオニスキ)

Beata Bochorodycz (ベアタ・ボホロディチ)

Maciej Kanert (マチェイ・カネルト)

Iwona Kordzińska-Nawrocka (イヴォナ・コルジンスカ・ナブロットカ)

Stanisław Meyer (スタニスワフ・マイヤー)

Kōichi Kuyama (久山宏一)

Anna Zalewska (アンナ・ザレフスカ)

Rada naukowa / Research council / 研究顧問会

Prof. Romuald Huszcza, Warsaw University, Jagiellonian University,

Prof. Agnieszka Kozyra, Warsaw University,

Prof. Alfred F. Majewicz, Adam Mickiewicz University,

Prof. Mikołaj Melanowicz, Warsaw University, Jagiellonian University,

Prof. Ewa Pałasz-Rutkowska, Warsaw University,

Prof. Eстера Żeromska, Adam Mickiewicz University.

Silva Iaponicarum
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Orientalistyczny, Zakład Japonistyki
ul. 28 Czerwca 1956 nr 198
61-485 Poznań, Poland
E-mail: silvajp@amu.edu.pl
www.silvajp.amu.edu.pl

SILVA IAPONICARUM IS PUBLISHED WITH THE FINANCIAL SUPPORT OF
THE ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY INSTITUTE OF ORIENTAL STUDIES

SPIS TREŚCI / CONTENTS / 目次

Stanislaw Meyer

**In Defense of ‘Invented Traditions’: The History
of Okinawa as Portrayed in Narratives of Karate** 11

Tenchi hajimari no koto

(O początkach nieba i ziemi)

tłumaczenie/translation/翻訳 Wojciech J. Nowak 33

STRESZCZENIA / SUMMARIES / 要約 63

AUTORZY / CONTRIBUTORS / 投稿者 67

PRACE NADSYŁANE /
FOR CONTRIBUTORS / 投稿 70

Stanislaw Meyer

In Defense of ‘Invented Traditions’: The History of Okinawa as Portrayed in Narratives of Karate

Introduction

It has been twenty-five years since Eric Hobsbawm published his celebrated essay on inventing traditions.¹ The ‘invention of traditions’ has since become a catchphrase of postmodern studies. It tells a great deal about the origin of modern nations – how people construct and manipulate symbols in order to legitimize their claims to distinctive nationhood – as well as it helps us understand the world-wide process of ‘glocalization’ and the phenomenon of suddenly awakened ethnic communities. Cultures and ideas that supposedly were inherited from our remote ancestors turn out to be recently invented. This applies even to old nations such as Japan, as Stephen Vlastos et al. inform us.²

The ‘invention of traditions’ had originally been invented by historians, but was quickly seized by anthropologists. Not everyone was happy to see this. Studying culture, Marshall Sahlins argued, is not about proving whether it is real or essential, as this contains a risk of idealizing ‘real’ culture as fixed and unchangeable. Studying culture is about questioning its symbolical meanings and function within a given social context. The criteria of time and truth are not applicable. What matters is how traditions sustain the social structure.

From what I know about culture, (...) traditions are invented in the specific terms of the people who construct them. Fundamentally, they are atemporal, being for the people conditions of their form of life as constituted, and considered coeval with it. It follows that if such traditions are authoritatively narrativized, or when they contingently rise to consciousness, they will be aetiologized: that is, as charter myths. But then, analytically to fix their historical appearance at some time short of the origin of things is always possible, and always falls short of

¹ Eric Hobsbawm, ‘Introduction: Inventing Traditions’, in: Eric Hobsbawm, Terence Ranger, eds., *The Invention of Tradition*, Cambridge: Cambridge University Press, 1983.

² Stephen Vlastos, ed., *Mirror of Modernity: Invented Traditions of Modern Japan*, Berkeley: University of California Press, 1998.

understanding them (...). In all cases, the missing part is *the comparative sense of cultures as meaningful orders*.³

Putting aside the question of whether ‘inventing traditions’ has indeed anything interesting to say in anthropology, let us return it to where it belongs, namely to the historians. Traditions present a source of knowledge about the past, so if they badly distort or invent the past, historians have a justified right to protest.

Karate fairly deserves the label of ‘invented tradition.’ Although it is an old martial art, its philosophical frame which refers to samurai traditions and the notion of pacifism is a new construct that was made up only in modern times. The story of karate sustains popular narratives that aim at depicting Okinawans as a peace-loving people constantly oppressed by the Japanese. Karate, in a manner of speaking, encapsulates the experience of Okinawan people under the Japanese rule and reflects their troubled identity. It has a lot to say about how Okinawan people struggled with an inferiority complex by trying to present themselves as genuine Japanese, and then how they tried to disassociate from the Japanese nation-state and its nasty militaristic past. Of course, the novelty of karate neither strips it of its beauty, nor suggests any lack of authenticity. The problem lies elsewhere. The ‘samuraized’ karate has created a collection of myths about Okinawa that stay at odds with the historical facts. Once this had been exported to the West, it began to serve as an important source of knowledge about Okinawa (as far as concerns my homeland Poland, it is the only source, because Okinawan studies in Poland are perhaps prospective, yet not impressive). As a result, Western karatekas tend to confuse Okinawa with Japan. They ascribe to Okinawa events that had taken place in Japan and describe Okinawa using the language of Japanese culture. Put simply, they Japanize the entire past of Okinawa.

Definition

By ‘karate’ we understand Okinawan martial arts that include weaponless techniques (the celebrated ‘empty hands’) as well as techniques of fighting with weapons, such as *bō* (staff), *sai* (spit-shaped baton), *tonfa* (truncheon) and *kama* (scythe). The latter are often referred to as *kobujutsu* (lit. ‘old martial art’). Many karatekas would call it heresy to confuse *kobujutsu* with karate, but we do not stick to formal definitions. As cultural

³ Marshall Sahlins, 1999, ‘Two or three things that I know about culture’, *The Journal of the Royal Anthropological Institute*, Vol. 5, No. 3, September 1999, p. 409. Emphasis added.

phenomena they share the same history and traditions and thus they play the same role in projecting the image of Okinawa.

Practicing *kata*, or figure, constitutes the core of karate. *Kata* is a sequence of fixed choreographic movements that are supposed to emulate the actual situations in combat.⁴ Reaching perfection in *kata* requires endless repetition of the sequence with a great attention paid to proper posture, symmetry, balance and breathing. Apart from its pedagogical role of teaching patience, *kata* embeds the spiritual aspect of karate, as it prepares one's mind to win an idealized combative encounter.⁵ There are about fifty kinds of *kata*, representing different levels of difficulty and different schools. The other form of karate is *kumite* (sparring) which was created for the practitioners who wish to check their skills against a real partner.

The History

What do we know about the origins of karate? Unfortunately, not much. Old masters were too reluctant to leave any written accounts to posterity and all that we can rely on are the oral accounts that were often narrativized in the 19th century. Before that time karate was barely mentioned in any documents. At any rate, we know for sure that karate derived from Chinese martial arts and was developed in Okinawa – the capital island of the Ryukyu Kingdom. The Ryukyu Kingdom was a small maritime country that maintained close relations with China. Since 1372 it belonged to the Chinese network of tributary states. In exchange for recognizing China's suzerainty Ryukyuan rulers were granted investiture confirming their rights to the throne and a privilege of trading with China. China's recognition facilitated trade with other South-East Asian countries. Ryukyuan ships called at harbors of Malakka, Palembang (Indonesia), Annam (Vietnam), Siam and of course Japan and Korea.⁶ For the poor kingdom of Ryukyu overseas trade became the source of wealth and opened access to cultural and technological novelties. It is worth noting that Ryukyu was the most favored vassal-state of China. Ryukyuan envoys were entitled to visit Beijing every two years. The emperor always repaid them with gifts the value of which usually exceeded the value of the tribute

⁴ Kevin Tan, 'Constructing a martial tradition: Rethinking a popular history of karate-dou', *Journal of Sport & Social Issues*, Vol. 28, No. 2, May 2004, p. 171.

⁵ Ibidem.

⁶ For more about Ryukyuan overseas trade see: Takara Kurayoshi, *Ryūkyū no jidai: ōi naru rekishizō wo motomete (The Era of Ryukyu: Searching for an Image of a Great History)*. Naha: Hirugisha, 1989, pp. 87-148; George Kerr, *Okinawa: The History of an Island People*, Boston: Tuttle Publishing, 2000, pp. 83-148.

from the Ryukyuan king. China generously sponsored scholarships for Ryukyuan students at Chinese academies and for a brief time was even providing the Ryukyuan fleet with new ships.⁷ These relations continued for five hundred years until the fall of the kingdom in 1879. Being the most favored nation the Ryukyuan remained the most loyal; after Japan had annexed Okinawa Ryukyuan noblemen vehemently protested against the termination of ties with the Chinese court.

Historical sources are not clear about how and when the Ryukyuan came in contact with Chinese martial arts. Most likely it happened in China, but it could also have been someone from the suite of Chinese envoys to Ryukyu who introduced the art of *quanfa* 拳法. The Japanese treatise *Ōshima hikki* (*Accounts from Ōshima*, 18th century) suggests the latter possibility. *Ōshima hikki* was written by a Confucian scholar from Tosa domain, Tobe Yoshihiro (1713-95). Tobe had a chance to meet a Ryukyuan envoy to Satsuma, Shiyohira-peechin, whose ship drifted ashore in Tosa in 1762. While assisting Shiyohira on the way to Ōshima, he did not miss a rare opportunity to inquire him about the Ryukyus. They spent long hours on conversations and thus the *Ōshima hikki* was born. Quite disappointingly, the book contains only a short passage referring to martial arts. It mentions a Chinese master in martial arts (*kumiai-jutsu*) named Kōshankin (Kusanku) who had demonstrated a technique of fighting with bare hands and feet, enabling a small and weak person to knock down a strongman.⁸ Kōshankin was said to have arrived in Okinawa in 1756 – the year when king Shō Boku received investiture from the Chinese emperor – and most likely he was a staff member of the Chinese mission. Although *Ōshima hikki* suggests that *quanfa* might have been introduced to Okinawa only in the middle of the 18th century, it does not rule out the possibility that it had happened earlier. At any rate, in popular narratives Kōshankin has been recognized as the precursor of karate.

The oral history ascribes the beginning of karate to Sakugawa Kanga (1782-1863), known as Tōde Sakugawa, or Sakugawa the Chinese Hand. He was born to an aristocratic family from Shuri, the capital of Ryukyu. His family derived from an old clan Eki that claimed ancestry in the royal family.⁹ As a nobleman of a high birth, he followed a bureaucratic career

⁷ Takara Kurayoshi, p. 142.

⁸ Digitalized copy of *Ōshima hikki*, p. 67. Okinawa rekishi jōhō kenkyūkai, <http://www.okinawa.oiu.ac.jp/>, accessed on 19 Feb. 2008.

⁹ The founder of the clan, Urasoe-ueekata Kan'an was said to be an illegitimate son of King Shō Shin. See: Tawata Shinsuke, *Monchū fudoki (History of Okinawan Clans)*, Naha: Okinawa Taimususha, 1986, p. 162; Tawata Masayuki, Miyazato Chōkō, eds., *Okinawa monchū daijiten*

and managed to climb to the post of governor *zaiban* in the Yaeyama Islands, which he held between 1835-8. For his distinguished service he received a fiefdom in Sakugawa and hence his surname.¹⁰ Sakugawa was said to have studied martial arts in China, but his career as a karate master was not recorded and thus his biography has been highly mythologized. Some karatekas erroneously believe Sakugawa to have lived half-century earlier and studied under Kōshankin.¹¹

The documented past of karate reaches back to the early 19th century. Genealogies of all karate schools begin with Matsumura Sōkon (1809-1896), Matsumora Kōsaku (1829-1898) and their contemporaries. It was only then that the Okinawans began to identify three styles of karate, named after the towns of Shuri, Naha and Tomari. In comparison to Shuri-te and Tomari-te, the Naha-te style was said to be more modern and Chinese, but of course all three styles had been strongly influenced by *quanfa*.¹² Perhaps it was the identity factor that encouraged the Okinawans to draw lines within karate and invent new traditions with separate genealogies. The dividing lines conflated with social boundaries that had been drawn and institutionalized by the Ryukyuan state. In the 17th century the kingdom adopted the Confucian model of social organization and introduced a policy of strict social division. The law segregated commoners from aristocrats, dividing the latter into five groups: from Shuri, Naha, Kumemura, Tomari and remote islands (Miyako, Yaeyama).¹³ Due to legal differences in their status, there was a fair amount of animosity and rivalry between them. Noblemen from Shuri enjoyed the highest status: they took over the most lucrative posts in the state administration and it was relatively easy for them to climb the ladder of court ranks. Aristocrats from Kumemura, as descendants of Chinese

(*Great Encyclopedia of Okinawan Clans*), Naha Shuppansha: Haeburu, 2001, p. 304.

¹⁰ Okinawa taimususha, ed., *Okinawa daihyakka jiten (Great Encyclopedia of Okinawa)*, Naha: Okinawa Taimususha, 1983, vol. 2, p. 914; *Okinawa monchū daijiten*, p. 280.

¹¹ This information can be found, for example, in English and German editions of Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Kanga_Sakugawa;

http://de.wikipedia.org/wiki/Teruya_Kanga_Sakugawa, accessed on 20 March 2008 and on many websites of karate clubs. Refer also to: Kevin Tan, p. 178.

¹² *Okinawa daihyakka jiten*, vol. 1, p. 771.

¹³ Place of habitation was not the only category determining one's social status. In fact the social configuration was extremely complex with a system of court ranks intertwining with official ranks. Noblemen were grouped into two categories of *chikudun* and *satomushi*, and besides the law discriminated between the 'new' and 'old' aristocracy (*shinsan* and *fudai*). See: Dana Masayuki, 'Minbunsei: shi to nō' ('System of Social Division: Aristocrats and Peasants'), in: Ryūkyū Shimpōsha, ed., *Shin Ryūkyū shi: kinsei hen (2) (The new history of Ryūkyū: early modern times, part two)*. Naha: Ryūkyū Shimpōsha, 1992.

immigrants, retained separate privileges and traditionally oversaw the management of overseas trade. Noblemen from Naha and Tomari had many reasons to feel underprivileged, but nonetheless their status was much higher than that of local aristocrats from Miyako and Yaeyama. The state policy discouraged people from migrating and thus enhanced the rise of local cultures and identities. And this is how Shuri-te, Naha-te and Tomari-te were born. Interestingly, these schools quickly disappeared after the fall of the kingdom, when Okinawa entered the path of modernization. With the removal of all socio-cultural constraints karate could finally cross social and geographic boundaries, only to quickly evolve into new styles: Shōrin-ryū, Gōjū-ryū, Uechi-ryū and others. This suggests that the traditions of early karate schools were fragile, novel and to some extent created *post mortem*.

Despite the fact that after the annexation of Ryukyu contacts with China were severely hampered, karate masters continued drawing upon Chinese martial arts. In the late 19th century a copy of *Wubeizhi* (An account of Military Arts and Science), a Chinese book introducing the art of boxing known as White Crane, was brought from Fujian to Okinawa. This was the first textbook on martial arts ever introduced in Okinawa. Reportedly it influenced a number of masters, including Miyagi Chōjun (1888-1953), founder of the Gōjū-ryū school.¹⁴ In 1912 a Chinese tea-merchant from Fujian named Wu Xiangui (1886-1940) settled in Naha. Wu was a master of the above-mentioned White Crane style, he trained a number of Okinawans and was befriended by masters Miyagi Chōjun and Uechi Kambun (1877-1948), founder of the Uechi-ryū. Uechi himself spent thirteen years in China studying under the guidance of *quanfa* masters.

Karate, however, could not remain unaffected by the social transition towards assimilation with Japan. With the passage of time Okinawan people began identifying themselves as members of the Japanese nation. The cultural heritage of Ryukyu needed to be revised so that it could help enhance the Japanese identity. And thus a new tradition of karate was born.

The Myth of Samurai

At the beginning of the 20th century the process of Okinawa's integration with Japan was well in progress. The defeat of China in the 1895 war snuffed out the last hope of Ryukyuan noblemen for the restoration of the kingdom. The generation of young Okinawans, who had already been educated at Japanese universities, called for quick integration with

¹⁴ *Okinawa daihyakka jiten*, vol.3., p. 389.

Japanese society, as they believed that this was the only way Okinawa could join the modern world. Advocates of the assimilation policy urged people to abandon local traditions and adopt Japanese patterns of culture. The government eventually recognized Okinawa's endeavors at becoming Japanese. The prefecture was integrated under the Meiji constitution and received two seats in the Diet. By 1920 all legal and administrative differences between Okinawa and Japan proper were abolished.

In reality, however, Okinawans could never overcome the status of second-rank nationals. Japanese society found Okinawa too exotic to recognize it as an integral part of Japan. In popular consciousness the Ryukyu Islands with their subtropical climate belonged to so-called 'southern seas countries' (*nan'yōdo*). This term referred to the South Pacific Islands, specifically to the Japanese colonial possessions among the Mariana and Marshall Islands. The Japanese imagined *nan'yōdo* as a tropical paradise inhabited by mild yet primitive savages, waiting to be civilized by Japan. In the eyes of some anthropologists and vanguards of colonial studies, southern people were idle, lazy, and incapable of developing a sophisticated culture. Scholars ascribed the reason for the cultural inferiority of the South to the climate. According to Watsuji Tetsurō, for example, due to the monotonously hot climate people in the South lacked a sense of time, and the ease of obtaining food had prevented them from developing creativeness.¹⁵ Satō Hiroshi raised a similar argument by saying that southern peoples were incapable of developing independent states, unless with help from people from the North.¹⁶

Being stereotyped as lazy and backward the Okinawans constantly struggled with social discrimination. All that the Japanese wanted to see in Okinawa was prostitutes, pork, potatoes and 'barbarian' customs of hand-tattooing. Ryukyuan high culture had no chance to capture the mind of the Japanese and apart from a small number of ethnologists, who had discovered in Ryukyu traits of ancient Japan, no one was interested in Okinawa. Only karate possessed the potential to show a truly 'Japanese' (not to say 'samurai') face for Okinawa. And thus a 'samuraized' version of karate was introduced to the Japanese who discovered in it a foun

¹⁵ Watsuji Tetsurō, *Fūdo: ningengakuteki kōsatsu (The Land and its Characteristics: An Approach from Humanities Studies)*. Tōkyō: Iwanami Shoten, 1985 [1935], p. 27.

¹⁶ Satō Hiroshi, 'Nampō kyōeikan no chiseigaku teki tembō' ('Geopolitical Survey of the Southern Co-prosperity Sphere'), in: Satō Hiroshi, ed. *Nampō kyōeikan no zembō (A Detailed Report from the Southern Co-prosperity Sphere)*. Tōkyō: Ōbunsha, 1942, pp. 21-2. For more about the Japanese colonial discourse on the South see: Yano Tōru, *'Nanshin' no keifu (The history of Southern Advance)*. Tōkyō: Chūōkōronsha, 1975.

the ‘Japanese spirit’ (*yamato damashii*) and incorporated it into the set of national representations. It is worth noting that when the Crown Prince Hirohito briefly visited Okinawa on his way to Europe in 1921, local authorities organized a public demonstration of karate for the future emperor. The event took place in the picturesque scenery of the Shuri Castle where master Funakoshi Gichin (1868-1957) led the performance.

The Japanese chapter of karate begins with Funakoshi. Trained in the Shuri-te style by Itosu Ankō (1831-1915) and Asato Ankō (1838-?), he had great merits in propagating karate among the Okinawan youth. He presided over the Okinawan Association of Martial Arts (*Okinawa shōbukai*) and trained students at the Okinawa Teachers College. In 1916-17 he stayed in Kyoto where he gave a public presentation of his skills in the Butokuden Hall at the Heian Jingū Shrine. This reportedly was the first demonstration of karate in Japan.¹⁷ Funakoshi returned to the mainland in 1922 – this time to Tokyo – to attend the Physical Education Exhibition and the Old Martial Arts Exhibition organized under the auspices of the Ministry of Education. The news about Funakoshi quickly spread among practitioners of martial arts in Tokyo. Funakoshi soon received an invitation from Kanō Jigorō (1860-1938) – the father of *jūdō* – to visit his *dōjō* at the Kōdōkan Hall. Being encouraged by a warm reception, he decided to stay in Tokyo and devote his life to propagating karate. Thanks to him, the first karate clubs were established at Tokyo universities, including Keiō, Takushoku, Waseda and the Imperial University of Tokyo. In addition he published a number of books and articles about karate. They included the famous ‘Twenty Principles of Karate’ (Karate dō nijūkajō), nowadays considered as the quintessence of the karate philosophy that every beginner must learn before entering a *dōjō*. In 1936 he set up his own school Shōtōkan. Until his death in 1957 he brought up hundreds of students. Although he wished karate would remain only one, it unavoidably evolved into numerous new schools.¹⁸

From Funakoshi’s memoirs we receive a portrait of a true samurai being excessively strict about proper etiquette and self-discipline. As expected from a genuine warrior, he was a high-cultured person who devoted much of his time to calligraphy and poetry. Putting himself as an example he passed a message to his students that karate is an art embedded with moral values of a warrior’s code of conduct. Following *jūdō*, *kendō* and *aikidō* he

¹⁷ *Okinawa daihyakka jiten*, vol. 3, p. 386.

¹⁸ For more on Funakoshi see: Gichin Funakoshi, *Karate-dō: My Way of Life*, Tokyo: Kodansha International, 1981.

renamed karate to *karate-dō*, or ‘the way of karate’. He accomplished his mission of popularizing karate with great success: in 1931 karate was officially recognized by the Japanese Association of Martial Arts (Nippon Butokukai).

Funakoshi was not alone in his work. Great merit should also be given to his friend Nakasone Genwa (1895-1978), who published *The Overview of Karate-dō* (*Karate dō taikan*, 1938), a four-hundred-page volume that was the first comprehensive study on karate. Nakasone was a publicist and teacher from Okinawa. Before he befriended Funakoshi, he was a political activist of leftist provenience. The flirtation with communism cost him four years in prison. Having left the jail he made a volte-face to preach nationalist ideals and thus his publications about karate were filled with the war propaganda.

During the American occupation, the MacArthur’s administration laid a ban on martial arts perceiving them as a potential threat of revived militarism in Japanese society. Karate, however, managed to avoid the fate of *jūdō* or *kendō*. First of all, it was not yet as popular as *jūdō* which had already been included into the school curriculum. Secondly, the Americans perceived Okinawa as a victim of Japanese imperialism and hence they saw no need to conduct any ideological lustration of its culture. Thus karate managed to preserve its samurai tradition and propagate to conquer the West.

Karate hit the consciousness of the Westerners; people found in it an idealized image of Asia rich in values that seem to be either absent or long forgotten in the West. Karate puts a great emphasis on spiritual training, renounces violence and glorifies a moral code of conduct. By these characteristics, it appears to work like an antidote to the illnesses of Western societies, caused by the dictatorship of free-for-all and rat-race cultures. Undoubtedly, karate has played a role in popularizing Japan in the West – it did help combat the stereotype of a cruel and fanatic Japanese – but nevertheless the way it portrays Japan often qualifies as pure Orientalism (a similar accusation can be raised against kung-fu and other Asian martial arts).

Karate’s mythicization should be understood in a broader context of Westerners’ confusion about Japan’s emergence as an economic superpower. Westerners treated Japan as a kind of anomaly in the world where the superiority of Western civilization seemed to be unchallenged. Japan has shattered the ideas of progress and modernity. The only way to solve this paradox was to accept Japan’s uniqueness, namely that it was

subjected to distinctive socio-cultural processes not applicable to any other society. And this is how the Westerners became obsessed with the search for traits of samurai and geisha legacies in nearly every aspect of the Japanese life. The concept of *dō*, or ‘way’, has caught special attention. People have come to celebrate it as if it represented the essence of Japanese nature. Japanese people are said not to practice art and craft, but to follow their ‘way’. They do not study tea-ceremony, neither practice calligraphy, but follow the way of tea (*sadō*) and brush (*shodō*). Above all, people in the West have been fascinated with the ‘samurai way’, or *bushidō*, that puts enormous emphasis on honor and loyalty. *Bushidō* is often perceived as a clue to understanding the phenomenon of modern Japan. The samurai notions of honor, loyalty and duty neatly explain the reasons of why Japan embarked on the war with the USA (see *The Chrysanthemum and The Sword* by Ruth Benedict) and help understand Japan’s postwar economic miracle, in particular the success of the Japanese management system. Karatekas eagerly draw upon *bushidō*’s symbolism. In Poland, for example, there are karate clubs named ‘Samurai’ and ‘Ronin’.¹⁹ Karate is said to encapsulate the essence of a warrior’s spirit. A karateka practicing *kata* everyday is like a samurai toughening his skills in swordplay. Karate is not just a sport – it is a way of a modern samurai:

The art of karate, synonymous with *kata* is something that has been created by the efforts of thousands of people over the course of centuries. The composers of the *kata*, many of whom were samurai class, put a part of themselves into the *kata*. Especially their spirit of bushi-do which carries on by the unbroken cultural chain through the practice of *kata*. The samurai of ancient Okinawa were the enforcing arms of the nobility. Bushi-do was a way of life where honor was of the utmost importance. (...) *Kata*, even today, is something of a spiritual metaphor to this code of bushi-do. (...) The commitment to oneself to develop the flow of the *kata* through repetition represents the obligations of warrior. Certainly there are many parallels to be drawn here, most important, the spirit of bushi-do which is still alive in karate and where honor, loyalty, and respects are a large part of life in the dojo today.²⁰

¹⁹ <http://www.ronin.pl/>; <http://www.wdq.home.pl/samuraj/>, accessed on 19 March 2008.

²⁰ Robert Scaglione, *Karate of Okinawa: Building Warrior Spirit with Gan, Soku Tanden Riki*, New York: Person-to Person Publishing, 2001, p. 112.

There is one missing point: in premodern Okinawa there were no samurai and thus no *bushidō* code was in force. Apart from a small royal guard, the Ryukyuan kept no army. We should not be misled by the Ryukyuan term *samuree* 士: it referred not to the class of warriors, but to the noblemen and hence it should not be confused with the Japanese samurai. The term itself suggests the samurai lineage of the Ryukyuan aristocracy, but the majority of noblemen originated from among royal officials. In official documents the noblemen were referred to as *shizoku* 士族, but the other widely used term was *yukatchu* 良人 – lit. ‘good person’. The responsibility for this confusion can be partially put on Funakoshi. Whether intentionally or not, he failed to explain to his readers the difference between the Japanese and Okinawan samurai. Once his books have been translated into Western languages, the myth of samurai has started a new life.

The Myth of Pacifism

Okinawa has successfully created a self-image of a peace-loving people with an allergy to wars encoded in genes. The myth of a peace-loving people has significantly shaped the identity of local people. The Okinawans see themselves as victims of Japanese and American imperialism: in 1879 they lost independence and were deprived of nationhood as then they were put through the mill of Japanization. In 1945 they were used as a shield against the American invaders. The Battle of Okinawa cost the lives of nearly ninety-four thousand civilians. People died and witnessed the death of their relatives only to realize that their sacrifice was in vain. After the war the Japanese government eagerly ceded Okinawa to the Americans in exchange for a return of sovereignty. Even if Okinawa eventually returned to Japan in 1972, it continues to be disproportionately burdened with Japan’s obligations to its American ally. Okinawa Prefecture constitutes only 0.6 percent of the Japanese territory, but hosts 69 percent of American military forces deployed in Japan and the military bases occupy 10 percent of the total area of the prefecture (18.7 percent of Okinawa Island).²¹ The presence of the US forces not only hampers the development of the prefecture, but also threatens people’s safety and disturbs their daily life.

²¹ *Okinawa no beigun oyobi jieitai no kichi: tōkei shiryō shū (American Military Forces and Japanese Self-Defence Forces Bases in Okinawa: Statistical Data)*, Okinawa: Okinawa ken chiji kōshitsu kichi taisaku ka, 2007, pp. 2-3.

The myth of a peace-loving people is a part of the political strategy aiming at the withdrawal of the American military forces from Okinawan soil. The Okinawans claim that it is a historical injustice that a country that had never fought a war in its entire history has been forced to serve the imperial politics of a foreign country. This argument was used by Governor Ōta Masahide during the political crisis between Tokyo and Okinawa in 1995-6. The crisis was sparked by an incident that involved three American servicemen who had abducted and raped a local teenage-girl. Following the wave of anti-American resentments Ōta refused to authorize the renewal of land-lease contracts for the military bases. In return the government brought him to court and charged with failing to fulfill his duties as governor. When testifying in the Supreme Court, Ōta defended his rationale by emphasizing the cultural and historical differences between Okinawa and Japan. As he stated, ‘in contrast to Japan’s “warrior culture”, Okinawa’s is notable for an “absence of militarism”’.²²

There are two specific stories that have risen to consciousness among Okinawan people. The first one is about Napoleon Bonaparte who reportedly could not believe that there was a land inhabited by friendly people who had no arms and no knowledge of warfare. Napoleon learned of Ryukyu from a British captain Basil Hall on St. Helena Island. Hall and his crew called at Okinawa in 1816. They were deeply touched by the courtesy of local people. In contrast to the Chinese and Koreans, the Ryukyuan seemed to epitomize politeness and friendliness.²³ Thanks to Hall, the news about a peace-loving people spread throughout the world (it even inspired the pacifist movement in the USA in the middle of the 19th century²⁴).

The second story refers to King Shō Shin (ruled in 1477-1526), the greatest king in Ryukyuan history. Under his rule the kingdom reached the peak of its strength and prosperity. Shō Shin incorporated the Miyako and Yaeyama Islands, consolidated the government and introduced an effective administration in remote provinces. Overseas trade flourished as never before and afterwards. Shō Shin has been particularly remembered for two deeds: he ordered all warlords to abandon their lands and to settle down in Shuri under his watchful eye. Secondly, he ordered the construction of an armory in the capital so that the kingdom could be prepared for attacks

²² Ōta Masahide, *Essays on Okinawa Problems*, Gushikawa: Yui Shuppan, 2000, p. 235.

²³ See: George Kerr, pp. 249-60.

²⁴ See: Teruya Yoshihiko, ‘Ryūkyū and its role in Western thought: Euro-American peace movements in the early nineteenth century’, in: Josef Kreiner, ed., *Ryūkyū in World History*, Bonn: Bier’sche Verlaganstalt, 2001.

from the pirates. The so-called Eleven Distinctions of the Age, that were engraved on a balustrade in the Shuri Castle to commemorate his achievements at the thirtieth anniversary of his enthronement, contained the following inscription: ‘Swords, bows, and arrows are exclusively accumulated as weapons in the protection of the country’.²⁵ This inscription has been misinterpreted by the influential historian Iha Fuyū (1876-1947); Shō Shin allegedly ordered the collection of all weapons in the country in order to prevent civil wars.²⁶ Because Iha was an unquestionable authority in academic circles, his interpretation has been commonly accepted by scholars. And so the myth of King Shō Shin was born – a pacifist who had banned private ownership and use of arms.

Karate serves to enhance the myth of a peace-loving people. The fundamental principle of karate – *karate ni sente nashi* (there is no attack in karate) – is nowadays said to reflect the true spirit of Okinawan people. As master Nagamine Shōshin stated, ‘The peculiar culture of the Okinawans, a peace-loving people desirous of living without weapons, made them raise the instinct of self-preservation to its highest form – the art of karate-do’.²⁷

The above-mentioned principle was formulated by Funakoshi Gichin. The power of karate, he emphasized, under no circumstances shall be abused; one can resort to it only in an act of self-defense or to protect the weaker. Funakoshi claimed that the renunciation of violence was peculiar to all Japanese martial arts (*budō*) and was embedded in the ideograph *bu* 武 (military affairs). As he explained the ideograph, its meaning is ‘to stop hostilities’ – literally ‘to halt people who crossed their shields and spears’ (*futari kanka wo majietaru wo naka ni haitte tomeru*).²⁸ Nakasone Genwa put it more simply: *bu* consists of two elements, *hoko* 戈 (spear) and *tomaru* 止 (to stop); its meaning is ‘to block a spear’ (*hoko wo tomeru*).²⁹ Today’s dictionaries, however, provide a different etymology. According to *Dai Kanwa jiten*, for instance, *bu* indeed means ‘to stop hostilities’:

²⁵ Mitsugu Sakihara, ‘Afterword’, in: George Kerr, p. 544. For the Japanese version see Takara Kurayoshi, p. 201.

²⁶ Iha Fuyū, *Kotōku no Ryūkyū shi (The History of the Ordeal of the Lonely Islands of Ryukyu)*, in: Iha Fuyū *Zenshū (Compiled Works of Iha Fuyū)*, Tōkyō: Heibonsha, 1974, vol. 2, pp. 194-6.

²⁷ Nagamine Shoshin, *The Essence of Okinawan Karate-do (Shorin-ryu)*, Tokyo: Charles E. Tuttle Company, 1976, p. 13.

²⁸ Funakoshi Gichin, *Rentan goshin karate jutsu (Strengthening the Spirit and Skills of Self-defense through Techniques of Karate)*, Okinawa: Yōjusha, 1996 [reprint of the 1925 edition], p. 295.

²⁹ Nakasone Genwa, *Karate dō taikan (The Overview of Karate-dō)*, Tōkyō: Rokurindō Shoten, 1991 [1938], p. 69.

precisely speaking ‘to nip the war in the bud by means of shields and spears’ (*kanka no chikara ni yori heiran wo mizen ni fusegu*). Yet 止 in this context denotes 足 (*ashi*, leg), and the meaning of the whole character is ‘to hold a spear and to go fighting’ (*hoko wo motte tataikai ni iku*).³⁰ Whether this is an act of self-defense or renunciation of violence, we leave this question to cultural relativists.

This is not to say that karate’s principle of nonviolence is novel or invented by Funakoshi. Funakoshi frequently quoted his great masters Asato and Itosu who had instructed him to avoid fights by all means. Karate, however, not always served the ideology of pacifism. Karate masters, like other ordinary people, were not immune to Japanese nationalism. There was nothing unusual in this in view of Okinawa’s efforts toward quick assimilation (Funakoshi himself was a fervent worshipper of the Emperor and took pride of his friendship with many military leaders). As a consequence the philosophy of karate came to legitimize the project of nation-building. In the 1930s, it was appropriated by the war propaganda. Through the mouth of Funakoshi and Nakasone, it came to justify Japan’s policy of expansion.

Let us turn back to 1895. Japan had just won in a spectacular fashion the war with China. This event greatly impressed the Okinawans. Japan appeared to be a modern country being equal to Western powers. People started taking pride in being members of an elite nation. On the eve of the war Okinawa prefecture was not yet covered by the conscription law and only volunteers went to fight in China (among them – what a coincidence! – the great karate masters Yabu Kentsū³¹ and Hanashiro Chōmo³²). The conscription law was introduced in Okinawa in 1898, but the army refrained from drafting Okinawans. Officers complained about their poor health, weak posture and insufficient knowledge of standard Japanese. Military physicians, however, noticed that boys practicing karate were in

³⁰ Morohashi Tetsuji, ed., *Dai Kanwa jiten*, Tōkyō:, Taishūkan shoten, 1989, vol. 6, p. 686.

³¹ Yabu Kentsū (1866-1937) was the first enlistee from Okinawa prefecture. He achieved fame as a hero during the Sino-Japanese War and earned the nickname ‘sergeant Yabu’. Upon returning to Okinawa he worked as a military instructor at the teachers college and then as a recruiting officer at the conscription board. For his service during the Russo-Japanese War (1905) he was promoted to lieutenant. He has been remembered as a propagandist of militarism (*Okinawa daihyakka jiten*, vol. 3, p. 736).

³² Hanashiro Chōmo (known also as Hanagusuku Chōmo, 1869-1945) volunteered to the army in 1890 and fought at the Sino-Japanese and Russo-Japanese wars. He ended his military career in the rank of lieutenant. Before he opened his own *dōjō*, he worked as a physical education instructor at a middle school. Hanashiro included into his style elements of other Japanese martial arts which he had learnt in the army (*Okinawa daihyakka jiten*, vol. 3, pp. 234-5).

much better shape. The prefecture office therefore came with a proposal to introduce karate to one middle school on a trial basis. The idea was brought to fruition in 1901. From then onward the militarist aspect accompanied the philosophy of karate. In 1908 Itosu Ankō published ‘Ten Commands’ where he advised introducing karate to primary schools:

If we let children start learning karate in primary school, certainly this will facilitate their military training in the future and in a longer perspective will be beneficial to the army and society. As Lord Wellington said after defeating Napoleon at the Battle of Waterloo, ‘today’s battle had been won in our country at the playing fields of schools’.³³

Thanks to Funakoshi, karate was recognized by the highest echelon of officers in the Imperial Army. Funakoshi eagerly accepted an invitation from Admiral Yashiro Rokurō to train his children. He also felt privileged to see General Oka Chikamatsu endorsing his book *Rentan goshin karate jutsu* (*Strengthening the spirit and skills of self-defense through techniques of karate*, 1925). Oka contributed with a short essay entitled ‘Kokumin kyōka no ryōshiryō’ (‘A suitable material for educating the nation’) where he clearly suggested that karate should be employed for the purpose of preparing the nation for a war. Paraphrasing the words of Prussian Marshall von Moltke he wrote: ‘Permanent peace is a dream and not even a beautiful dream. War is a fundamental principle of the world order given from God’.³⁴

By the outbreak of the war in China in 1937 the language of karate was permeated with the nationalist ideology. The opening chapter of Nakasone’s *Overview of karate-dō* contained the following passage:

In order to expand the imperial rule and to materialize the vision of *hakkō ichiu*³⁵, our nation has to stand the severest trials and to overcome them. This great mission can only be accomplished if everyone in our nation will go through the pain of training of mind and body. It is like a duty towards ancestors: everyone, with

³³ ‘Itosu jikkai’ (‘Ten Commands by Itosu Ankō’), in: Kinjō Hiroshi, *Karate taikan (An Overview of Karate)*, Tōkyō: Shuppankan bukku kurabu, 2003, p. 7.

³⁴ Funakoshi Gichin, *Rentan goshin karate jutsu*, p. 282

³⁵ *Hakkō ichiu* (lit. ‘eight corners, one world’) was a propaganda slogan glorifying the project of building a unified Asia under Japanese rule.

no exception, has to follow the training of *budō* to forge one's unyielding mind and iron body.³⁶

In the eyes of Nakasone the sacred principle of *karate ni sente nashi* did not stay at odds with the ideology of expansionism. War was justified if conducted for a right cause, we learn from his commentaries to Funakoshi's 'Twenty Principles' (it needs to be emphasized that the commentaries were authorized by Funakoshi):

Principle Three: Karate serves the right cause (*karate wa gi no tasuke*).

Gi means righteousness. When serving the just cause, the use of force is unavoidable. Our Imperial Army is unrivaled in the world. Its strength cannot be matched. How come our army is so strong? Its power comes from the power of faith. It comes from a strong belief that we fight against the injustice in the name of Heaven. This power lets us be like living bullets that hit through the iron walls and strike enemy's vehicles and gasoline tanks to blow them up. This power comes from a strong belief that we fight for a just cause. When a man is convinced that he does a right thing, he becomes most powerful. (...) Karate is a martial art of empty hands, where hands and feet shall be compared to a sword. One shall not use it for an unjust cause. One shall always stand on the side of righteousness. One shall use the great power of karate only as a last resort.³⁷

Whether the Japanese Imperial Army was committing atrocities in China in the name of a just cause, neither Nakasone nor Funakoshi, nor other ordinary people in Japan bothered to ask.

The Myth of Empty Hands

Karate literally means 'empty hand' and is written with characters 空手. This, however, is not the original name. Before these characters were accepted, karate was known as 'Chinese hand' 唐手 and its alternative name, written with the same characters, was *tōde*. It was only in the 1930s that karate masters started using the two variations interchangeably with the 'Chinese hand' gradually giving way to the 'empty hand'. The change

³⁶ Nakasone Genwa, *Karate dō taikan*, pp. 1-2.

³⁷ *Ibidem*, p. 70.

probably would not have been sanctioned by the Karate Association without Funakoshi Gichin who insisted most fervently on it. Following his suggestion, Okinawan masters officially adopted the new name in 1936.

For Okinawan people, who desperately sought recognition as genuine Japanese, it was a quite uncomfortable situation to acknowledge Chinese influences in their culture, in particular after the outbreak of hostilities in China in the 1930s. Funakoshi was well aware of a contradiction in recognizing the Chinese karate as a part of Japanese *budō*. Hence he came to claim that karate had originally been indigenous to Okinawa and only influenced by *quanfa*. Since Okinawa was and always had been Japanese, the contradiction was solved. And so the tradition of ‘empty hand’ was born that naturally needed some rationalization in history. Karate thus was said to be developed in the time when weapons were banned in Okinawa. This brings us back to the story of King Shō Shin and then to the Japanese invasion in 1609.

The ‘empty hand’ has withstood the trial of time as it neatly sustained the martyrology of Okinawan people. The story begins in 1609 when Japanese Lord Shimazu of Satsuma invaded the kingdom. In the consciousness of people this event has risen to a symbol of national tragedy. Popular narratives have depicted the post-invasion period as a dark time of enslavement and colonization. As we learn, on the surface the kingdom retained sovereignty and continued to maintain tributary relations with China, but in reality it was turned into a puppet state of Satsuma. King Shō Nei was forced to sign a humiliating oath in Japan that made him a vassal of Lord Shimazu. From then onward the Ryukyans had to send annual tributary mission to Satsuma. From time to time they dispatched envoys to Edo to pay homage to the shogun. The Japanese retained the authority to meddle in domestic affairs of the kingdom, to begin with the succession to the throne and the appointment of high officials, and imposed heavy taxes. They took control of trade with China and became its main beneficiaries. The Amami Islands were incorporated into Satsuma’s domain. In order to subdue opposition, a ban on weapons was enforced.

Western karatekas have furthermore reinterpreted this history by adding some flavor of romanticism: Not only had Satsuma invaded Okinawa, but also occupied it. The Japanese were said to organize ‘sword hunting’, they collected all weapons and allowed people to possess only one knife per village that was always guarded by two armored samurai. The brave people of Okinawa, however, resisted and staged guerilla wars despite the fact that they could match only their bare hands against the samurai swords. And

this is how karate was born – a martial art that had been passed from generation to generation in deep secrecy from the occupant.³⁸

We owe the martyrological interpretation of Ryukyuan history to Iha Fuyū. Iha was the author of the so-called ‘Theory of Japanese-Ryukyuan Common Ancestry’ (*Nichiryū dōsorōn*) that defined Okinawa as an inseparable part of Japanese civilization. This theory enabled Iha to call the annexation of Ryukyu ‘national unification’. Yet he had to acknowledge that in spite of this reunification the Japanese continued to perceive Okinawa as an alien country and discriminate against its people. He recognized this situation as a legacy of Satsuma’s invasion. As he argued, Satsuma’s oppressive policy had created an emotional gap between the Japanese and Okinawans that ultimately turned into the main obstacle to Okinawa’s assimilation. From Iha’s works we receive an image of a lonely island, abandoned and oppressed by Japan.³⁹ Together with the experience of the Battle of Okinawa and the American occupation, Iha’s story has significantly contributed to the rise of a victim syndrome in Okinawan society.

In reality the history of Satsuma-Ryukyuan relations was more complex. Iha and his followers were biased in their opinions as they tended to look at the whole post-invasion era only through the so-called ‘Fifteen Injunctions’ (*okite jūgo jō*), imposed upon the king in 1611 and symbolizing the political dependency upon Satsuma. Stories of colonization and enslavement also partially resulted from the uncritical idealization of the ‘Golden Age’ prior to the invasion. Satsuma indeed imposed heavy taxes and restrictions on overseas trade, but paradoxically, this forced the kingdom to become less dependent on trade with China and gave a positive stimulus to the growth of domestic production.⁴⁰ Secondly, the ‘Fifteen

³⁸ The article about karate in German Wikipedia (<http://de.wikipedia.org/wiki/Karate>, accessed on 22 March 2008), designated as ‘featured article’, represents a quintessence of all myth about karate. See also: Peter Urban, *The Karate Dojo: Traditions and Tales of a Martial Art*, Rutland: Charles E. Tuttle Company, 1989, pp. 92-93; Robin L. Rielly, *Karate Training: The Samurai Legacy and Modern Practice*, Rutland: Charles E. Tuttle Company, 1985, p. 33; George Mattson, *The Way of Karate*, Rutland: Charles E. Tuttle Company, 1970, pp. 24-5; Jim Silvan, *Okinawa Karate: Its Teachers and Their Styles*, New York: Ventage Press, 1993, pp. 9-10. George Dillman and Chris Thomas, *Advanced Pressure Point Fighting of Ryukyu Kempo*, Reading (PA): George Dillman Karate International, 1994, p. 27; Alan Dollar, *Secrets of Uechi Ryu Karate and the Mysteries of Okinawa*, Antioch: Cherokee Publishing, 1996, pp. 245-8; Michael Rosenbaum, *Okinawa’s Complete Karate System: Isshin-ryu*, Boston: YMAA Publication Center, 2001, p. 5.

³⁹ See his books: *Kotōku no Ryūkyū shi*; *Nantō shi kō* (*On the history of the Southern Islands*), in: *Iha Fuyū Zenshū*, vol. 2; *Okinawa rekishi monogatari: Nihon no shukuzu* (*The Story of Okinawan History: Japan in Miniature*), in: *Iha Fuyū Zenshū*, vol. 2.

⁴⁰ This problem has been discussed in length by Araki Moriaki in *Shin Okinawa shi ron* (*New*

Injunctions' by no means determined the shape of the kingdom. Some of the regulations were quickly abandoned (e.g. sending hostages to Satsuma) or never obeyed (the ban on granting stipends to females).⁴¹ Lord Shimazu retained the right to interfere in the domestic affairs of the kingdom, but he did this very seldom. In many cases he was simply not able to exercise his authority. Besides, Satsuma could not sufficiently control Sino-Ryukyuan trade; the Ryukyans had often been defrauding Satsuma's funds or bringing goods of poor quality to Kagoshima.⁴² Satsuma might indeed have exercised considerable power during the first few post-invasion decades, but its influence gradually declined. It increased again shortly before the collapse of the Tokugawa shogunate, when Lord Shimazu Nariakira skillfully played Ryukyu against the *bakufu*, but again – one should not look at the Ryukyuan history only from the perspective of the late Tokugawa period.

Satsuma's authority in Okinawa was represented by an official *zaiban bugyō* (resident commissioner). As historian Maehira Fusaaki pointed out, *zaiban bugyō* had absolutely no authority to interfere in the domestic affairs of the kingdom, or to exercise influence upon Ryukyuan officials etc. His role was only to serve as an agent between the kingdom and Satsuma. Despite the fact that he supervised observation of the ban on Christianity he had no right to try Ryukyans for violating it. Maehira emphasized that the post of *zaiban bugyō* could by no means be compared to the governor of a colony.⁴³

Finally, it is hard to speak of 'colonization and enslavement' if no Japanese forces were stationed in Okinawa. Once King Shō Nei had been released from captivity in Japan in 1611, Satsuma withdrew its forces. For a brief time it kept some troops on the Yaeyama Islands in the 1640s. This, however, was not to exercise political pressure on the Ryukyans, but to keep watch over southern seas, which were at that time frequently visited by European ships. After a few years the matter of sea surveillance was handed to the Ryukyans.⁴⁴

discourse on Okinawan History). Naha: Okinawa taimususha, 1980.

⁴¹ Tomiyama Kazuyuki, 'Hanzai to keibatsu' ('Crimes and Penalties'), in: Ryūkyū Shimpōsha, ed., *Shin Ryūkyū shi: kinsei hen* (1) (The New History of Ryukyu: Early Modern Times, Part One), Naha: Ryūkyū Shimpōsha, 1992, pp. 262-3; Gregory Smits, *Visions of Ryūkyū: Identity and Ideology in Early-Modern Thought and Politics*, Honolulu: University of Hawai'i Press, 1999, p. 17.

⁴² Gregory Smits, p. 23.

⁴³ Maehira Fusaaki, 'Zaiban sei no seiritsu' ('The formation of the Zaiban System'). In: Ryūkyū Shimpōsha, ed. *Shin Ryūkyū shi: kinsei hen* (1), p. 115.

⁴⁴ *Ibidem*, pp. 110-1.

In light of all that we have seen above some myths about karate need to be revised. First of all, karate could not be developed as a martial art against the Japanese swords, because Okinawa was not occupied. No guerilla wars took ever place here. Secondly, it is not true that Satsuma imposed a ban on weapons. It only banned the export of weapons to Ryukyu – a small difference, but quite significant. As Sakihara Mitsugu noted, this ban was a consequence of Tokugawa's embargo on arms going overseas.⁴⁵ The story of 'sword hunting' is a typical example of how the Westerners confuse Okinawa with Japan. The metaphorical 'sword hunting' (*katanagari*) took place in Japan by order of Toyotomi Hideyoshi at the end of the 16th century (Toyotomi intended to make a clear-cut division between the samurai and peasantry), but his authority did not reach the Ryukyus. Besides one can hear stories in the West that karate was developed by peasants. Master Dan Bradley, for instance, claims that:

[Karate] spread slowly by word of mouth and by secret practice to the island of Okinawa (...), where in feudal times the peasantry were not allowed to carry weapons. To defend themselves against the cruel war lords the peasants resorted to the ancient exercises of Bhodidharma [original spelling – S.M.] and refined them into unarmed punching, chopping and kicking methods which through practice became lethal techniques in themselves when employed by experts.⁴⁶

This too looks problematic considering that Ryukyuan peasants rarely revolted (chronicles and annals recorded only a few cases), and besides all known masters and founders of Naha-te, Shuri-te and Tomari-te came from the aristocracy. Apparently Bradley must have confused Okinawa with Tokugawa Japan, where peasant protests indeed took place nearly on daily basis.⁴⁷

Lastly, one should not put too much faith in stories that the knowledge of karate had been kept in deepest secrecy. Indeed, Funakoshi recalled in his memoirs that he trained with his masters always at night. On the other hand karate masters seemed to be well known and respected persons – that is the impression one receives from Funakoshi's book. Karate might have been

⁴⁵ Mitsugu Sakihara, p. 544.

⁴⁶ Dan Bradley, *Step by Step Karate Skills*, Middlesex: The Hamlyn Publishing Group, 1987, p. 8.

⁴⁷ Stephen Vlastos provided the number of three-thousand protests for the entire Tokugawa period. See: Stephen Vlastos, *Peasant Protests and Uprisings in Tokugawa Japan*, Berkeley: University of California Press, 1986, p. 10.

practiced out of public view, but one shall not jump to the conclusion that it was a secret art that only the chosen had been admitted to. Considering the power of communalism in Ryukyuan society, everyone knew well who was who and it was highly improbable that someone could do something without neighbors' knowledge. There was no tradition of secret societies in the Ryukyus and the Ryukyuan had no purpose to hide karate. When in 1866 Chinese envoys arrived in Okinawa with the investiture for King Shō Tai, citizens of Shuri, Tomari and Kumemura came up with an initiative to include martial arts in the entertainment program for the Chinese. Noblemen from Kumemura organized an open parade that included the performance of music, dances and karate.⁴⁸ It is reasonable to argue that the myth of 'secrecy' has been invented to secure the continuity of tradition in the situation where no written sources were available. After all karate is an ancient art, dating back to the time of the legendary monk Bodhidharma – the alleged founder of Chinese martial arts – and hence the gap of unrecorded history must be somehow filled.

Conclusions

Karate has gone through a complex process of evolution. Originally 'Chinese hand', it reflected Ryukyuan's pride of their affiliation with the Chinese world. As Japanese *budō*, it helped enhance the Japanese identity of Okinawan people. As 'empty hand' – an art that renounces violence – it came to represent the spirit of a peace-loving people and thus it has been appropriated by narratives claiming the ethnic distinctiveness of Okinawa. In the West it has become a mirror of Asia – a deformed mirror, but helping the Westerners to understand and enunciate their self.

There is no such thing as one, true karate. Depending on time and circumstances, karate was embedded with a different load of symbols, served different purposes and fulfilled different functions. There is no contradiction in the fact that it preached the principle of nonviolence at the same time that it served the apparatus of war propaganda. Of course, one may say that karate was only misappropriated by the nationalist ideology, but this would bring us back to the question of what 'real' karate is, and in extension to the fruitless discussion about the truth in tradition.

⁴⁸ Shimabukuro Zempatsu, 'Taafwaakuu' ('On the Taafwaakuu Drama'), in: *Shimabukuro Zempatsu chosakushū (Compiled Works of Shimabukuro Zempatsu)*, Tōkyō: Okinawasha, 1956, pp. 298-306.

Karate neatly demonstrates the dynamics of ethnic boundaries. An ethnic boundary, in Frederik Barth's understanding,⁴⁹ is contingent upon cultural differences that are relevant to social interactions between people from different ethnic groups. Cultural difference is not a matter of objective judgment, but subjective perception. The same thing that yesterday spoke for the sameness of two peoples today may speak for their distinctiveness, and vice versa. As we have seen, the same karate may weaken or strengthen the boundary between Japan and Okinawa; it all depends on how people want to see it.

⁴⁹ Barth, Frederik, 'Ethnic groups and boundaries', in: *Selected essays of Frederik Barth – (International library of anthropology)*, vol. 1: *Process and form in social life*, London: Routledge & Kegan Paul, 1981.

Tenchi hajimari no koto (*O początkach nieba i ziemi*)

Tłumaczenie/translation/翻訳: Wojciech J. Nowak

Od tłumacza

O początkach nieba i ziemi to pierwsze polskie tłumaczenie tekstu *Tenchi hajimari no koto* 「天地始之事」, manuskryptu ukrytych japońskich chrześcijan. Ukryci chrześcijanie (znani również jako *kakure* カクレ) wywodzą się od japońskich katolików z XVI i XVII wieku, którzy pod presją władz zmuszeni zostali do zejścia do podziemia i wyznawania swej wiary w ukryciu, nawet wtedy, kiedy zostali odcięci od świata zewnętrznego po zamknięciu się Japonii. Brak przewodnictwa duchowego i wyłącznie ustny przekaz prawd religijnych doprowadził do znacznych zmian w postrzeganiu doktryny katolickiej i ostatecznie do powstania nowej religii.

Ze względu na wyłącznie ustny przekaz treści religijnych jest to tekst wielkiej wagi jako jedyny dokument, który zachowuje wierzenia *kakure* do dnia dzisiejszego.

Znanych jest 10 manuskryptów *Tenchi hajimari no koto*. Wszystkie z nich zostały zebrane na Archipelagu Gotō i w regionie Sotome, które znajdują się na obszarze obecnej prefektury Nagasaki. Rękopisy różnią się nieznacznie między sobą pod względem narzędzia zapisu (pędzel, pióro szklane itp.), materiału używanego do zapisu (zeszyt, papier japoński), stylu pisma oraz częstotliwości użycia ideogramów. Treść wszystkich wersji manuskryptów pozostaje wysoce spójna.

Tenchi hajimari no koto składa się z piętnastu rozdziałów oraz dodatku, które zawierają skrótowy opis treści biblijnych, skupiając się na życiu Marii Panny (*Maruya* 丸や) i Chrystusa (*Ommi* 御身).

Zarówno pierwowzór, data powstania oraz autor *Tenchi hajimari no koto*, jak również jego pierwotne funkcje nie są znane, jednak w tekście da się zauważyć znaczne różnice pomiędzy doktryną rzymskokatolicką a wierzeniami *kakure*. Niektóre z tych różnic trzeba nawet uznać za herezje. Ukazują one jakim zmianom w czasie uległy dogmaty *kakure*, przedstawiając dzisiejszemu ich odbiorcy religię o charakterze raczej rytualnym niż refleksyjnym, łączącą katolicyzm z lokalnymi wierzeniami jej wyznawców. Tekst pozwala poznać modlitwy *kakure*, wyjaśnienia

dotyczące ich pochodzenia, hierarchię świętych i zasady wiary z jej głównymi aspektami, takimi jak kult maryjny.

Tekst manuskryptu wykazuje wysoki stopień japonizacji, przejawiający się między innymi w dopasowaniu nazw własnych do zasad japońskiej wymowy i wprowadzeniu licznych elementów właściwych dla Japonii. Między innymi z tego względu tłumacz zdecydował się na pozostawienie w wersji polskiej oryginalnych japońskich nazw własnych. Alternatywne rozwiązanie mogłoby stanowić odwołanie się do nazw utrwalonych w polskiej tradycji ludowej.

Zarówno treść (wyjaśnianie historii nie opisanych w Biblii) jak i funkcja, którą tekst mógł potencjalnie pełnić (wyjaśnianie zasad wiary), są zgodne z definicją apokryfu. Co zaskakujące, wielokrotnie pojawiają się w tekście nawiązania do apokryfów znanych z rejonu Morza Śródziemnego. W związku z powyższym *Tenchi hajimari no koto* można uznać za apokryf.

Tłumacz *Tenchi hajimari no koto* stanął przed zadaniem trudnym, dotyczącym przełożenia na język polski tekstu nie tylko archaicznego, ale i wysoce niespójnego stylistycznie. W manuskrypcie język literacki miesza się z kolokwializmami, a niektóre z jego fragmentów zawierają symbolikę której dziś nie potrafią odczytać nawet sami wyznawcy *kakure*. Dążąc do zachowania oryginalnego charakteru tekstu źródłowego, tłumacz zdecydował się jednak nie wprowadzać poprawek stylistycznych poza miejscami, gdzie było to absolutnie niezbędne. W przypadkach problematycznych fragment oryginału podano w przypisie jako odniesienie dla ukazania decyzji tłumacza co do kształtu tekstu docelowego.

Tłumaczenie zostało wykonane w oparciu o tekst *Tenchi hajimari no koto* zamieszczony w tomie 25 serii „Nihonshisō taiki” (systemy myśli japońskiej) o tytule „Kirishitansho, haiyasho” (pisma chrześcijańskie i antychrześcijańskie) (red. Ebizawa Arimichi i in. 1970. Tōkyō: Iwanami shoten).

Głównym celem tłumaczenia było przybliżenie polskiemu czytelnikowi w jego ojczystym języku, religii i kultury *kakure* od wewnątrz, z punktu widzenia samych ukrytych chrześcijan. Zdaniem tłumacza, spojrzenie na idee z całą pewnością egzotyczne w odniesieniu do realiów europejskich stanowić musi silny impuls do refleksji także nad zjawiskiem polskiego katolicyzmu, *nota bene* nazywanego religią narodową Polaków, poprzez pryzmat chrześcijaństwa jako religii mniejszościowej, a nawet zwalczanej i prześladowanej. Czytelnik z całą pewnością zauważy zaskakujące niekiedy różnice jak i podobieństwa obu ujęć prawd religijnych, jakie wyłaniają się z takiego porównania.

Drugim celem tłumaczenia była prezentacja tekstu pod kątem jego cech jako apokryfu. Wydaje się, że aspekt ten nie został w dostatecznej mierze poruszony w poprzednich tłumaczeniach manuskryptu (Alfred Bohner 1932. „Tenchi Hajimari no Koto. Wie Himmel und Erde entstanden.” *Monumenta Nipponica* Vol. 1, No. 2. Jul., 465- 514 oraz Christal Whelan 1996. *The Beginning of Heaven an Earth, the Sacred Book of Japan's Hidden Christians*. Honolulu: University of Hawaii Press). W przypisach zamieszczono informacje dotyczące źródeł, z jakich prawdopodobnie zaczerpnięte zostały elementy wyraźnie odbiegające od kanonu biblijnego.

O początkach nieba i ziemi

天地始之事

Tenchi hajimari no koto

Na początku był Deusu¹, czczony jako Święty Pan Nieba i Ziemi, rodzic człowieka i wszechrzeczy.

Jego jest święty tron o dwustu cechach, jego oblicze o czterdziestu dwóch znakach². Gdy podzielił święte światło, które u zarania było jednym świętym ciałem, stało się Niebo Słoneczne³. Po czym stworzył dwanaście niebios⁴, a zwań się one Benbō⁵, czyli piekło, Manbō Oribeten⁶, Shidai, Godai, Pappa⁷, Oroha⁸, Konsutancki, Hora⁹, Koroteru¹⁰ i stutysięczny Paraiso¹¹, czyli świat rajski. Następnie stworzył słońce, księżyc, gwiazdy, a niezliczone rzesze aniołów¹² powołał jedną tylko myślą. A najważniejszym z siedmiu aniołów¹³ był Jusuhu¹⁴, który zasiadał na miejscu o stu cechach, forma jego zaś miała trzydzieści dwa znaki.

¹ Z łac. i port. *deus*, ‘Bóg’.

² W oryg. jap. *Nihyakusō no onkurai, yonhyakusō no oyoso* ‘oi 貳百相の御位、四百相の御装い’. Wg nauki buddyjskiej Budda Śākyamuni posiadał trzydzieści dwie szczególne cechy, w tradycji indyjskiej przypisywane istocie oświeconej oraz monarsze uniwersalnemu jako „trzydzieści dwa znaki Wielkiego Człowieka”. Przepisanie Deusu większej ich liczby może mieć na celu wykazanie jego wyższości.

³ W oryg. jap.: *nitten*, 日天, nazwa równoznaczna z imieniem bóstwa Sūrya. Sūrya to jeden z głównych bogów Wed, reprezentujący słońce.

⁴ Dwanaście niebios-światów, jap. *jūniten* 十二天; w kosmologii buddyjskiej dwanaście obszarów niebieskich.

⁵ *Benbō* べんぼう, *Manbō* まんぼう z port. *Limbo*, ‘otchłań’. *Manbō* można skojarzyć również z port. *mundo*, ‘świat’.

⁶ Nawiązanie do Góry Oliwnej, jap. *Oribe* おりべ (z port. Monte das *Oliveiras*).

⁷ Shidai したい, *Godai* ごだい, *Pappa* ぱつぱ – nazwy najprawdopodobniej zaczerpnięte z modlitwy o uzdrowienie chorych, zaczynającej się od słów: jap. *godaimo no pappu, pauro* 五代目のパッパ、パウロ (dosł.: ‘piąty papież, Paweł’). *Pappa* pochodzi najprawdopodobniej od port. *pappa*, ‘papież’, *pauro* pochodzi zapewne od imienia Pawła Apostoła.

⁸ Nawiązanie do modlitwy *Oroha no orassho*. Z łac.: *oratio* ‘modlitwa’.

⁹ Jeden z rękopisów z Kurozaki zawiera fragment: „*Godai no pappasama, oroha no konstanchinohora*” 五代目のパッパ様、オロハのコンスタンチノホラ. Możliwe także, że końcówka nazwy *Konstanchinohora* コンスタンチノホラ (Konstantynopol) została odcięta i zaczęła funkcjonować jako osobny wyraz.

¹⁰ Pochodzenie nieznane; tu zapewne ma odpowiadać biblijnemu Edenowi.

¹¹ Z port. *paraiso*, ‘raj’.

¹² W oryg. jap.: *anjo* あんじよ, z port. *anjo*, ‘anioł’.

¹³ Por.: Tb 12, 15; Ap 8, 6.

¹⁴ Z łac. i port. *Lucifer*, ‘Lucyfer’.

Potem Deusu stworzył rzecz wszelką; glebę, wodę, ogień, wiatr, sól, olej¹⁵, a ze swego ciała¹⁶ stworzył kolejno [dni tygodnia] *shikuda, terusha, kuwaruta, kinta, sesuta, sabata*¹⁷; w dniu siódmym stworzył człowieka. I tchnął w ciało swój oddech i nazwał człowieka Adan¹⁸ Domeigosu¹⁹, który miał trzydzieści trzy znaki²⁰.

Z tego powodu siódmy dzień tygodnia jest świętem największym.

Następnie [Deusu] stworzył kobietę, nazwał ją Ewa²¹ Domeigosu i uczynił ją i Adana małżeństwem. Ewa i Adan otrzymali świat Koroteru²², gdzie urodziła się dwójka ich dzieci: syn Chikorō i córka Tanhō²³. Od tego czasu Ewa i Adan²⁴ codziennie udawali się do Paraiso, by czcić Deusu.

W czasie nieobecności Deusu [Jusuheru], który wyczekiwał tej chwili, zwiódł rzesze anielskie, mówiąc im: „Jam jest Jusuheru, równy Deusu. Dlatego odtąd musicie mnie czcić”.

Słyszając to, anioły z radością czcić go zaczęły.

Wtedy nadeszli Ewa i Adan i zapytali: „Czy Czcigodny Deusu jest obecny?”. Jusuheru, nie wysłuchawszy ich do końca, powiedział: „Deusu jest w niebie. Mnie, Jusuheru, jako że jestem równy Deusu, czczą zastępy aniołów. Tak więc i wy, Ewo i Adanie, winniście czcić mnie, Jusuheru”. Ci, posłyszawszy to, odpowiedzieli: „[My] mamy czcić Pana Deusu”.

I gdy tak rozprawiali, niespodziewanie zstąpił do nich Deusu. Aniołowie czczący Jusuheru oraz Ewa i Adan wystraszyli się i, złączynwszy dłonie, padli na kolana. Zrozumienie, że zblądzili, było [ich] pokutą²⁵.

Deusu, kiedy już ich wysłuchał, powiedział: „Nawet jeżeli czciliście Jusuheru, w żadnym wypadku nie wolno wam jeść owoców drzewa

¹⁵ Zgodnie z wierzeniami *kakure*, główne substancje, z których składa się ludzkie ciało.

¹⁶ Fragment niezrozumiały. Bóg, byt duchowy, nie posiada ciała.

¹⁷ Od portugalskich nazw kolejnych dni tygodnia, od poniedziałku do soboty: *segunda-feira, terça-feira, quarta-feira, quinta-feira, sexta-feira, sábado*.

¹⁸ W oryg. jap.: *Adan* あだん.

¹⁹ Z port. *domingo*, ‘niedziela’.

²⁰ W oryg. jap.: *sanjū no sugata nari*, 三十の相也.

²¹ W oryg. jap.: *Ewa* えわ.

²² W oryg. jap.: *Koroteru to iu kai*. ころてるといふ界.

²³ Inaczej niż w Księdze Rodzaju, gdzie Adam i Ewa mają dwóch synów (por.: Rdz 4, 1-2). Pochodzenie imion nieznane.

²⁴ W oryginale manuskryptu zawsze jako pierwsza wymieniana jest Ewa, a jako drugi Adam.

²⁵ W oryg. jap. *konchirisan* こんちりさん, z port. *contrição*, ‘pokuta’, jap. *kōkai* 後悔. Jest to także nazwa modlitwy zastępującej sakramentalną pokutę, odmawianej przez ukrytych chrześcijan.

*masan*²⁶. Zatem Ewo, Adanie, przyprowadźcie wasze dzieci, a nadam im dobre imiona²⁷”. Po tych miłosiernych słowach wszyscy wrócili [do siebie]. Kiedy Jusuhu to usłyszał, pospieszył do Koroteru, aby zwieść Ewę i Adana. Po drodze, rzecz straszna, zerwał owoc drzewa *masan* i udał się do Ewy i Adana.

„Gdzie jest Adan?” – zapytał Jusuhu.

Ewa, posłyszawszy, odpowiedziała mu: „Strzeże bram Paraiso”.

Wtedy Jusuhu powiedział: „Jam posłaniec Deusu. Nakazuje on, by nadać twoim dzieciom dobre imiona, więc szybko je przyprowadź”. Ewa uznała te słowa za prawdziwe i powiedziała: „Dziękuję, że przebyłeś tak długą drogę, aby mnie powiadomić”. Po czym zapytała: „A co to za lekarstwo, które przynosisz?”. „To jest owoc drzewa *masan*” – odparł Jusuhu.

Usłyszawszy to, Ewa wystraszyła się. „Słyszałam, że to rzecz zakazana. Czy mimo to można go zjeść?”. Jusuhu skłamał straszliwie, mówiąc: „Ten owoc drzewa *masan* należy do Deusu i do mnie, Jusuhu, a zakazany jest, ponieważ po jego zjedzeniu zyskuje się rangę równą Deusu”. „Skoro tak mówisz” – odpowiedziała Ewa. Jusuhu, któremu udało się oszukać Ewę, włożył jej w dłoń owoc drzewa *masan* i zachęcał ją, mówiąc: „Zjedz go i zdobądź rangę równą mnie, Jusuhu!”. Ewa z radością przyjęła owoc i zaczęła jeść.

„Musisz nakarmić nim Adana. I przyprowadź szybko dzieci” – powiedział Jusuhu i udając, że odchodzi, ukrył się w cieniu i patrzył, co się stanie.

Kiedy Adan wrócił, Ewa opowiedziała, co się wydarzyło i wręczyła mu to, co pozostało z owocu drzewa *masan*. Adan niepewnie wziął i zaczął jeść. Wtedy, dziwnie nad dziwny, pojawił się nagle Deusu i powiedział: „Adanie! To jest owoc zła!” Adan przeraził się i starał się zwrócić owoc, który utkwiał mu w gardle²⁸.

Rzecz to smutna²⁹! I Ewa, i Adan natychmiast utracili rozkosze raju i śpiewali *Sarube Hishina*³⁰, lamentowali pod niebiosa, padli na ziemię i wylewali krwawe łzy, żalowali po tysiącokroć, ale nadaremnie. Stąd wzięła swój początek „modlitwa pokutna”³¹.

²⁶ W oryg. jap.: *masan no ki* さんの木. Biblijne Drzewo Poznania Dobra i Zła, tu: ‘jabłoń’, od port. *masão*, ‘jabłko’.

²⁷ Imiona nadawane na chrzcie.

²⁸ Wytłumaczenie genety tzw. jabłka Adama u mężczyzn. Po japońsku ‘grdyka’ to: *nodobotoke* 喉仏, dosł.: ‘budła w gardle’.

²⁹ W oryg. jap.: *arakanashiya* あらかなしや.

³⁰ W oryg. jap.: さるべひしな, z łac. *Salve regina* – modlitwa maryjna.

³¹ W oryg. jap.: *Toga no orasho* 科のおらつ所: modlitwa pokutna ukrytych chrześcijan.

W końcu zwrócili się do Deusu, prosząc: „Przywróć nam radość Raju!”. Deusu, wysłuchawszy ich, powiedział: „Aby tak się stało, musicie pokutować co najmniej czterysta lat. Wtedy przywołam was do Paraiso. A ty, Ewo, stań się psem w Niebie Środkowym”. Następnie posłał tam Ewę kopniakiem³² i słuch o niej zaginął.

„Dzieci Ewy muszą teraz mieszkać i pokutować w Świecie Niższym³³, gdzie będą jeść zwierzęta oraz czcić księżyc i gwiazdy³⁴. Jednak dam wam poznać drogę do nieba. W Świecie Niższym jest kamień zwany *gōshaku*³⁵. Szukajcie go, a gdy zamieszkacie w miejscu, w którym go znajdziecie, na pewno wydarzy się cud. Właśnie w tym świecie”.

Pozostającemu w ukryciu Jusuhu nos się wydłużył, usta poszerzyły, członki pokryły się łuską i wyrosły rogi. W takiej straszliwej postaci stanął Jusuhu przed Deusu.

„Przez zło mego serca dokonała się ta przemiana i boję się strasznie, co się ze mną stanie. Proszę, przywróć mi rozkosze Paraiso!”. Jednak Deusu odparł: „Dla ciebie, złego, nie ma miejsca w niebie. Do Świata Niższego poszły pokutować dzieci Ewy, więc i tam nie możesz być. Dlatego staniesz się bogiem błyskawicy³⁶. I dając mu rangę o dziesięciu cechach³⁷ wysłał go do Nieba Środkowego. Smutna to rzecz, wszystkie anioły, które oddały cześć Jusuhu, wszystkie bez wyjątku zamienione zostały w *tengu*³⁸ i strącone do Nieba Środkowego.

Wysłanie owocu zła z drzewa *masan* do Nieba Środkowego

まさんの悪の実天中に遣る事

Masan no aku no mi tenchū ni yaru koto

Deusu pomyślał, że skoro owoc drzewa *masan* jest szkodliwy i dla Nieba, i dla Świata Niższego, należy wysłać go do *tengu* w Niebie Środkowym.

³² W oryg. jap.: *kesagerare* 蹴さげられ.

³³ W oryg. jap.: *gekai* 下界, dosł.: ‘dolny świat’, termin buddyjski określający świat ludzi.

³⁴ Podobne słowa zapisane są w syryjskiej *Opowieści o Magach* w rozdziale „Testament Adama”. Starowieyski, Marek (red.). 2003 *Apokryfy Nowego Testamentu. Ewangelie apokryficzne. cz. 1*. Wydawnictwo WAM. Kraków, s. 361: „będą służyć słońcu i księżycowi”.

³⁵ W oryg. jap.: *gōshaku* 合石. Odmiana talku występująca w okolicach Nagasaki, wydzielająca ciepło.

³⁶ Najprawdopodobniej chodzi o japońskie bóstwo błyskawicy, jap. *raijin* 雷神. Por.: Łk 10, 18.

³⁷ W oryg. jap.: *jūsō no kurai* 十相の位.

³⁸ W oryg. jap.: 天狗. Japońskie stworzenie magiczne o kruczonych skrzydłach, czerwonej twarzy i długim nosie. W manuskrypcie *tengu* funkcjonują jako odpowiednik diabłów.

Dzieci Ewy rozeszły się i spotkały przy kamieniu *gōshaku*, a wtedy z nieba spadł nagą miecz. Zaprawdę, był to cud zapowiedziany przez Deusu. [Chikorō i Tanhō] zdziwili się strasznie. Nie namyślając się, kobieta cisnęła trzymaną przez siebie igłą, która trafiła w pierś mężczyzny i połała się krew. Wtedy mężczyzna rzucił w kobietę grzebieniem. I tak, zerwawszy przez to więzy krwi, stali się dla siebie jak obcy³⁹. Kobieta zamilkła i złożyli przysięgę małżeńską. Za przykładem parzących się ptaków dali początek licznemu potomstwu. Od tego czasu ludzie zaczęli się mnożyć, aż zaczęło brakować jedzenia. Więc zwrócili się z modlitwą błagalną ku niebu i poprosili: „Spuść nam pożywienie!”. I ukazał się Deusu na niebie i obdarował ich ziarnami ryżu⁴⁰.

Zasiali te ziarna w śniegu, a w szóstym miesiącu roku następnego dały plon tak obfity, że z 8 *kabu*⁴¹ zebrali osiem *koku*⁴² ryżu, a z powtórnych zbiorów dziewięć. I taki jest początek pieśni *yahode hachikoku*⁴³ śpiewanej w polu.

Potem rozszerzyli siew na góry i pola i zrobili duże zapasy.

Następnie Świat Niższy stał się światem serc opanowanych żądzą zła. I narodziły się trzy bestie: Chciwość, Egoizm i Żądza, i zaczęły kraść jedzenie dobrym ludziom, ile tylko chciały. Wtedy Deusu, który nienawidził ich czynów, złączył trzy bestie w jedną i na trzech twarzach wyrosły rogi. W tym potwornym kształcie bestia kradła plony z pól, ile tylko chciała. Widząc to, Deusu zstąpił z nieba. „Staniesz się wrogiem niebios”⁴⁴ – rozkazał i cisnął ją na dno morza. A trójka ta działała na polecenie Jusuhuru.

Im więcej było ludzi, tym bardziej przyzwyczajali się do kradzieży i, ulegając swoim żądzom, zwracali się ku złemu.

³⁹ Ukryci chrześcijanie zgodnie z nauką Kościoła potępiali kazirodztwo. W związku z czym konieczne było rytualne przerwanie więzów krwi między rodzeństwem („i stali się dla siebie jak obcy”). Przedstawiona scena przypomina japoński mit o bóstwach Izanagi i Izanami, którzy podobnie jak Chikorō i Tanhō, dali początek ludzkości. Izanagi i Izanami spłodzili pierwsze bóstwa. W dalszej części mitu Izanagi podróżuje do krainy umarłych, aby odnaleźć małżonkę zmarłą od oparzeń doznanych przy porodzie boga ognia i sprowadzić ją z powrotem na ziemię. Izanagi łamie jednak tabu przyglądając się szczątkom żony przy ogniu pochodni, i musi salwować się ucieczką przed podziemnymi potworami. Aby się od nich uwolnić, rzuca za siebie grzebień, który zamienia się w las i spowalnia pogoń.

⁴⁰ Można tu dopatrywać się powiazań z mianą z nieba. Por. Wj 16.

⁴¹ W oryg. jap.: 株 Jednostka powierzchni. Pochodzenie niejasne.

⁴² W oryg. jap.: 石 Jednostka objętości, ok. 180 litrów.

⁴³ Pieśń – prośba o dobre zbiory. Dośł.: ‘osiem miar ryżu z ośmiu sadzonek’.

⁴⁴ W oryg. jap.: *Amaheshiyaguma* あまへしやぐま, prawdopodobnie od jap. *amanojaku* 天邪鬼, demona stanowiącego uosobienie zła w japońskich baśniach ludowych.

I kiedy zło się nasilało, Deusu, zasmucony [tym stanem rzeczy], przekazał prorocstwo władcy Pappie Marujiemu⁴⁵. „Kiedy oczy lwów świątynnych⁴⁶ staną się czerwone, świat ten zniszczony zostanie przez falę tsunami”. Otrzymawszy tę przepowiednię, Pappa Maruji codziennie odwiedzał świątynię.

Dzieci pobierające nauki w świątyni⁴⁷ zebrały się i zastanawiały: „Dlaczego on czci świątynne lwy?”. Wtedy dziecko, które stało z boku, odpowiedziało: „Kiedy oczy lwów staną się czerwone, świat ten zginie od fali”. Słyszac taką odpowiedź, dzieci roześmiały się. „Wystarczy je pomalować, a od razu staną się czerwone. Ale przecież to niemożliwe, żeby to spowodowało zagładę świata!”. I pomalowały [oczy lwów].

Kiedy Pappa Maruji jak zwykle przyszedł do świątyni, zobaczył czerwone lwie oczy i przeraził się. Usadził we wcześniej przygotowanej dłubance sześcioro swoich dzieci, a jednego z synów niestety zostawił, jako że był chromy. Wkrótce po tym nadeszła wielka fala, jakiej świat nie widział, i w mgnieniu oka wszędzie rozpościerała się tafla morza. Prawy lew świątynny pędził po wodzie, unosząc na plecach uratowanego syna, który nie zdążył wsiąść do łódki. W trzy godziny po zmroku [wszyscy, którzy wsiadli do łodzi] byli już bezpieczni na wyspie Ariou⁴⁸. Wtedy też przybył lew z synem na plecach. Miriady ludzi, którzy potonęli w falach, spadły do Benbō, piekła Poprzedniego Świata.

O tym jak Deusu oddzielił od siebie Ommi⁴⁹ na ratunek człowiekowi.

天帝人間を助為、御身を分けさせ給事

Deusu ningen o tasuke tame, Ommi wo wakesasetamau koto

Siedmioro z ludzi⁵⁰, którzy przeżyli, obrało tę wyspę na swoją siedzibę. Jako że nie było rozróżnienia, kto jest stanu wolnego, a kto nie, kobiety na znak zamążpójścia zaczęły golić brwi i czernić zęby⁵¹. I taki jest początek

⁴⁵ Z port. *pappa* ぱっぱ ‘papież’; imię nawiązuje do papieża i świadczy o jego wysokiej pozycji. Ukryci chrześcijanie wiedzieli, że głową kościoła katolickiego jest rezydujący w Rzymie papież. Źródłóslów imienia Maruji 丸じ nieznany. Postać stanowi najwyraźniej odpowiednik Noego.

⁴⁶ Kamienne wizerunki lwów stawiano przed bramami świątyni shintoistycznych w celu obrony przed złymi mocami.

⁴⁷ W Japonii istniał system szkół przy świątyniach buddyjskich.

⁴⁸ W oryg. jap.: *Arioujima* ありおふ島: źródłóslów nieznany, możliwe znaczenie: ‘pewna wyspa’.

⁴⁹ W oryg. jap.: 御身 Jeden z tytułów Jezusa. Dosł. ‘święte ciało’.

⁵⁰ Pochodzenie nieznane. Por.: Rdz 7,2-4.

⁵¹ Próba wyjaśnienia praktykowanego na terenie Japonii do początków XX wieku zwyczaju czernienia zębów przez zamężne kobiety.

tego zwyczaju. Ludzie zaczęli się mnożyć i ci, co się urodzili, a potem umarli, wszyscy tak samo spadali do Benbō. Deusu, który miał litość nad nimi, zwrócił się do anioła: „Aniele, cóż mam czynić?”⁵². Anioł odpowiedział: „Deusu, jeśli podzieliłbyś swoje święte ciało, na pewno stałoby się to drogą do ratunku [ludzkości]”. I tak też Deusu uczynił i oddzielił od siebie syna Hiriosama⁵³. Deusu wysłał anioła zwanego Sangamurya⁵⁴ do Świata Niższego jako posłańca. Po nim zstąpił Sanjuwan⁵⁵ – chrzciciel i w środku ósmego miesiąca zamieszkał w ciele świętej Izaberuny⁵⁶.

Izaberuna urodziła go w wieku pięćdziesięciu trzech lat⁵⁷, w połowie piątego miesiąca. Pięćdziesiąt trzy części modlitwy różańcowej wzięły się właśnie od jej wieku.

W kraju Roson⁵⁸ żył król Sanzenzejesu⁵⁹. W tym samym kraju żyła również dziewczyna z gminu imieniem Maruya⁶⁰. Od siódmego roku życia poświęcała się nauce, a w wieku lat dwunastu⁶¹ posiadała już dużą wiedzę. Wciąż rozmyślała nad światem, co czynić, urodziwszy się człowiekiem, by zostać zbawionym w następnym świecie. Gdy tak bez wytchnienia poświęcała czas [tym rozmyślaniom], dziw nad dziwy⁶², z nieba zstąpił anioł, od którego otrzymała objawienie: „Jeśli wybierzesz życie bez męża i będziesz praktykowała *biruzen*⁶³, natychmiast uzyskasz pomoc”. Maruya rozradowała się, padła na ziemię, i oddała cześć. Z tego czasu bierze się śpiewanie „modlitwy dwunastu”⁶⁴.

⁵² Fragment ten pokazuje, iż w pojęciu ukrytych chrześcijan Bóg nie był wszechmogący. Jeden z wątków heretyckich obecnych w treści manuskryptu.

⁵³ W oryg. jap.: *hiriosama* ひりお様, z port. *filho*, ‘syn’. *Sama* to przyrostek honoryfikacyjny.

⁵⁴ W oryg. jap.: *さんがむりや*, z port. *São Gabriel*, ‘archanioł Gabriel’.

⁵⁵ W. oryg. jap.: *三じゆわん*, z port. *São João*, ‘św. Jan (Chrzcziciel)’.

⁵⁶ W oryg. jap.: *さんたいざべるな*, z port. *Santa Izabelina*, ‘św. Elżbieta’.

⁵⁷ Biblia nie podaje dokładnego wieku Elżbiety w momencie narodzin św. Jana..

⁵⁸ W oryg. jap.: *ろそん* Od port. *Luzon*, nazwy jednej z wysp Archipelagu Filipińskiego. Przemawia za tym także wymowa sylaby *ru* jako *ro* w dialekcie z Kurozaki.

⁵⁹ W oryg. jap.: *さんぜんぜす*, dosł. ‘Święty Jezus’.

⁶⁰ W oryg. jap.: *丸や* ‘Maria Panna’.

⁶¹ W tradycji żydowskiej osiągnięcie wieku dwunastu lat oznaczało dojrzałość religijną. W apokryfach dotyczących dzieciństwa Marii Panny istnieją wzmianki o tym, że święte dziewice - kapłanki przebywały w świątyni do osiągnięcia wieku lat dwunastu. Por.: Starowieyski, Marek, op. cit., s. 275, przyp. 98.

⁶² W oryg. jap.: *fushigiyā* ふしぎや.

⁶³: W oryg. jap.: *びるぜん* ‘Dziewictwo’, od port. *virgem*, ‘dziewica’.

⁶⁴ W oryg. jap. *jūnihen no orassho* 十二への御らつ所. Pozostałość po nauczaniu franciszkanów na terenie Kurozaki, polegająca na dwunastokrotnym odmawianiu *Ave Maria* w Wigilię Bożego Narodzenia. Nawiązanie do dwunastu wiosen Maruyi.

W tym czasie król kraju Roson szukał dla siebie żony, jednak nie mógł znaleźć odpowiedniej kobiety. Dlatego ucieszył się, kiedy usłyszał o żyjącej w jego kraju Maruyi i natychmiast posłał po nią sługi. Rodzice, kiedy przekazano im wolę króla, zgodzili się, mówiąc: „Niech się stanie wedle królewskiego słowa”. Ale Maruya wcale się nie zgadzała. Słudzy nie mogli jednak przystać na jej odmowę, zabrali ją siłą i postawili przed obliczem króla.

Król na jej widok uradował się wielce i powiedział: „Twój urok przewyższa to, co o tobie mówili. Odtąd bądź mi posłuszna jako żona”.

[Maruya odparła:] „Rozumiem twoje intencje, ale ze względu na mój wielki ślub⁶⁵ nie wolno mi czynić niczego, co zbrukałoby moje ciało”.

Król, usłyszawszy to, odpowiedział: „Spełnię każde twoje życzenie, jakkolwiek wielkie by ono nie było. Zostań moja żoną!”. Maruya odpowiedziała: „Królewska ranga nie przewyższa mojej i jest chwałą tylko na tym świecie. Ten świat jest tylko chwilowym schronieniem. Tylko zbawienie w świecie przyszłym jest ważne”.

Król usłyszawszy, odpowiedział: „Jakaż jest twoja ranga, głupia kobieto? Ja mam rangę króla! Patrzże, co ci chcę pokazać!”. Na te słowa wyniesiono ze skarbcza wszelkie kosztowności: nieprzeliczone ilości złota, srebra i ryżu, a ponadto złoty brokat, brokat z Shujiang⁶⁶, belę szkarłatnego jedwabiu o długości 10 *ken*⁶⁷, korale, lazurytowe kadzielnice, przedmioty z agatu i bursztynu, stółk wysadzany klejnotami, pachnący aloesem i piżmem. „Będziesz mieszkała w pałacach pełnych złota i srebra, a także dam ci to wszystko, gdy poddasz się woli mego serca” – powiedział król, ale Maruya nawet nie spojrziała na skarby. „To wszystko jest skarbem tylko tutaj. Gdy się je zużyje, nie ma z nich żadnej korzyści. A teraz pozwól, że pokażę moją sztukę”. Powiedziawszy to, zwróciła się ku niebu, złączyła dłonie i prosiła w sercu: „Okaż [Panie] cud!”. I gdy tak się modliła, jej życzenie dotarło do niebios i po chwili pojawiła się przed nią święta spyża. Na ten widok wszyscy obecni, od króla poczynając, zdziwili się wielce. Król, będąc pod wrażeniem, powiedział „Cóż za dziwy! Chcę zobaczyć więcej!”. Maruya posłusznie ponownie zwróciła swą prośbę ku niebu. I oto, mimo iż był szósty miesiąc – środek lata – dziw nad dziwy, nagle niebo pokryło się chmurami i zaczął padać śnieg i w mgnieniu oka zebrała się

⁶⁵ W oryg. jap.: *hongan* 本願, termin buddyjski oznaczający przyrzeczenie składane przez bodhisattwę w trakcie praktyki.

⁶⁶ W oryg. jap.: *shokkō no nishiki* 蜀江の錦. Tkanina wyrabiana w Chinach za czasów dynastii Ming (ok. 1368-1644), popularny towar importowany także w Japonii.

⁶⁷ W oryg. jap.: 間 Jednostka długości, 1,818 m.

warstwa gruba na kilka stóp⁶⁸. Ciała króla i wszystkich dworzan skostniały tak, że nie mogli otworzyć oczu ani ust i stali w osłupieniu. W tym czasie Dziewica Maruya wskoczyła do kwietnego pojazdu⁶⁹ przysłanego z nieba i tak wstąpiła do Świętego Wyższego Nieba.

Śmierć króla kraju Roson

羅尊国帝王死去之事

Roson kuni tei'ō shikyo no koto

Kiedy śnieg przestał już padać, król poczuł się, jakby przebudził się ze snu. Wołał: „Dokąd odeszła Maruya? Maruyo, Maruyo!”. Ale jako że Maruya wstąpiła już do Nieba, nie miał mu kto odpowiedzieć. Król, płonąć z miłości, cierpiał bolesne męki, aż w końcu umarł.

Maruya natychmiast stanęła przed obliczem Deusu, a ten widząc ją, zapytał: „Dziewico Maruyo, jak tu przybyłaś?”. Maruya, usłyszawszy to, opowiedziała Deusu, co jej się przydarzyło. Bardzo ucieszył się na to Deusu: „No proszę, proszę, dobrze że tu jesteś⁷⁰. Nadamy ci rangę”. I tak Deusu nadał Maruyi imię Świętej Maruyi Śnieżnej⁷¹, po czym odesłał ją z niebios do jej domu.

W tym czasie, kiedy czytała księgi⁷², na kartach pojawiły się znaki mówiące „Pan zstąpi z niebios”. Rozmyślając, gdzie ma zstąpić, Maruya czekała. I w tym momencie [Pan] kazał zstąpić z niebios archaniołowi imieniem Sangamuriya. Ten, uklękawszy przed Świętą Maruyą Dziewicą, przemówił: „Pan zstąpił z niebios. Czy użyczysz mu swojego chłodnego i czystego ciała na mieszkanie?”. Maruya odpowiedziała: „Właśnie rozmyślałam, gdzie też Pan może zstąpić, a on przybył tutaj”. I radując się ogromnie, wyraziła zgodę: „Niech się stanie według twego słowa”. „Stanie się to w połowie drugiego miesiąca. Bądź pozdrowiona” – zakończył Sangamuriya i powrócił do nieba.

Gdy nadeszła połowa drugiego miesiąca, Maruya rozmyślała, czy czas już nastał, i cierpliwie czekała. Tegoż wieczora zstąpił [Pan] pod postacią

⁶⁸ W oryg. jap.: *shaku* 尺. Japońska jednostka miary, ok. 33 cm.

⁶⁹ W oryg. jap.: *hanaguruma* 花車. Pochodzenie nieznanne.

⁷⁰ W oryg. jap.: *satesate, yoku mo kitari*. さてさてよくもきたり.

⁷¹ W oryg. jap. *Yuki no Maruya* 雪の丸や. Możliwe również powiązania z legendą dotyczącą budowy kościoła Santa Maria Maggiore, jednej z bazylik papieskich, znajdującego się na rzymskim wzgórzu Eskwilin. Wedle legendy, kościół miał zostać zbudowany w miejscu zalegającego mimo lata śniegu.

⁷² Nie wiadomo, o jakie księgi może tu chodzić.

motyla i przysiadł na twarzy Dziewicy Maruyi. Nadał jej imię Świętej Maruyi Korōdo⁷³, co znaczy „ukoronowana”, i wleciał jej do ust. I od razu stała się brzemienna.

Kiedy minęły cztery miesiące, Maruya przybrała na wadze i pomyślała, że Izaberuna, również brzemienna, jest w ostatnim miesiącu [ciąży] i że musi być jej ciężko. Wyruszyła więc się z nią spotkać. Również Izaberuna myślała, że brzemienna Maruya może być bardziej ociężała niż ona sama i wyruszyła, aby odwiedzić Maruyę⁷⁴.

Obie wyruszyły w drogę i spotkały się w miejscu, gdzie płynie rzeka Abe⁷⁵. Zobaczywszy Maruyę, Izaberuna padła przed nią na ziemię, złączyła ręce i powiedziała: „O Maruyo, pełna łaski, tobie oddaję pokłon. Pan jest z tobą i błogosławiona jesteś między niewiastami. Chwała Jisūsu, który przebywa w twoim łonie.”

Maruya, słysząc to, odpowiedziała: „Ojciec nasz, któryś jest w niebie, święte jest twoje imię. I kiedy przybędzie, niech będzie w niebie jak i na ziemi. Z nieba nasze codzienne pożywienie”.

Ommi [będąc] w łonie Maruyi usłyszał słowa obu kobiet i po swoim narodzeniu ustanowił dwie modlitwy: „błogosławionaś między niewiastami” i „któryś jest w niebie”⁷⁶, i odmawiał je. Poza tym, dlatego że powstały one nad rzeką Abe, jedną z nich nazywamy „Abe Maruya”.

Nad wodami rzeki Abe Maruya i Izaberuna rozmawiały o różnych swoich sprawach, po czym pożegnały się i wróciły do swoich domów.

Cierpienia świętej Maruyi

さんた丸や御艱難の事

Santa Maruya gokannan no koto

Kiedy Santa Maruya wróciła, jej rodzice spostrzegli, że jest brzemienna i wybuchnęli wielkim gniewem. Powiedzieli jej: „Ty, która odmówiłaś królowi, nosisz teraz dziecko jakiegoś mężczyzny. Nie możemy się na to zgodzić. Gdyby ta wiadomość doszła do uszu króla, również my, twoi rodzice, bylibyśmy zgubieni. Nawet na chwilę nie możesz przestąpić progę

⁷³ W oryg. jap.: ころうど, z port. *coroa*, ‘korona’.

⁷⁴ W Biblii to Maria Panna udaje się do domu Elżbiety. Por. Łk 1, 39-56.

⁷⁵ W oryg. jap.: あべ川. Nazwa rzeki, nad którą spotkały się Maruya i Izaberuna, nawiązująca tu do pierwszych słów modlitwy Ave Maria (w wymowie japońskiej: *Abe Maruya*).

⁷⁶ Jap. *konchiri no garassa* こんちりのがらつさ, *ten ni mashimasu* 天にまします, pierwsze wersy modlitw „Zdrowaś Mario” i „Ojciec nasz”.

tego domu. A teraz czym prędzej idź precz!”. Karcili ją, trzęsąc się ze złości.

Nie mając wyboru, Maruya opuściła dom swoich rodziców i błąkała się to tu, to tam⁷⁷, śpiąc w polach i w górach, zatrzymywała się pod domami obcych i przeżywała nieporównywalne do niczego cierpienia. W końcu w połowie miesiąca jedenastego dotarła do kraju Beren⁷⁸.

Śnieg padał wtedy nieprzerwanie, więc Maruya, szukając schronienia, ukryła się w szopie wśród krów i koni. Skuliwszy się, starała się wytrwać mimo zimna. Około ósmej wieczorem przystąpiła do postu, a około północy urodziła. [Narodzonym dzieckiem] był czcigodny Ommi.

I tak Ommi marzył, więc krowy i konie ogrzewały go swoim oddechem, dzięki czemu przetrwał zimno. W żłobie Maruya urządziła mu pierwszą kąpiel. By upamiętnić dobro, jakie Maruya otrzymała od krów i koni, w środy nie spożywa się ani mięsa, ani drobiu⁷⁹.

Kiedy nadszedł świt, żona właściciela weszła do obory. „Że też urodziłaś w takim marnym miejscu. Proszę, wejdz do mojego domu” – powiedziała i wzięła Maruyę ze sobą, zaopiekowała się nią i dbała o nią jak umiała.

W trzecim dniu Maruya poprosiła o zagotowanie wody na kąpiel. Po kąpeli powiedziała do żony właściciela: „Niechże i twój syn weźmie kąpiel w tej wodzie”. „Dziękuję za troskę – odpowiedziała ta – ale mój syn cierpi na trąd, a jego życie wisi na włosku, tak więc wybac mi, proszę”. Jednak kiedy po naleganiach [Maruyi] wykąpano chłopca w tej wodzie, trąd natychmiast ustąpił i przedłużyło się życie chłopca⁸⁰.

Kiedy minęło osiem dni, [Ommi] ze względu na miłość do tego świata i przywiązanie doń został obrzezany⁸¹, a kiedy z rany popłynęła krew, święta Maruya przeraziła się wielce tego widoku i przypadłszy [do syna] płakała.

Wkrótce Mentō, władca kraju Tsuruko, Kasuparu, władca kraju Meshiko i Bautozaru, władca kraju Furanku⁸², otrzymawszy objawienie, wyruszyli w

⁷⁷ W oryg. jap.: *soko ni tatazumi, kashiko ni mayoi* そこにたたずみ、かしこにまよい.

⁷⁸ W oryg. jap.: *べれん*, z port. *Belem*, ‘Betlejem’.

⁷⁹ Jeden z wielu dni postnych w kalendarzu ukrytych chrześcijan.

⁸⁰ Uzdrawiająca moc wody z kąpeli Jezusa jest częstym motywem w ewangeliach apokryficznych opisujących jego dzieciństwo. Przykłady można odnaleźć w *Ewangeliu dzieciństwa arabskiej* w rozdziałach 17 i 18, gdzie dzięki wodzie z kąpeli Jezusa wyleczeni z trądu są najpierw córka gospodarzy, a następnie syn władcy, u którego Święta Rodzina zatrzymała się w drodze do Egiptu. Por. Starowiejski, Marek, *op. cit.*, s. 417.

⁸¹ W oryg. jap.: *shirokushisan* しろくしさん, z port. *circumsão*. Por.: Łk 2, 21.

⁸² Odpowiednicy Trzech Mędrców ze Wschodu. Wersje japońskie imion odpowiadają ustalonym przez tradycję Kościoła: *Mentō* めんてう: ‘Melchior’, *Gasuparu* がすぱる: ‘Kacper’ oraz *Bautozaru* ぼうとざる: ‘Baltazar’. Manuskrypt podaje także nazwy krajów z których przybyli:

drogę. Choć każdy wyruszył z innego miejsca i szedł inną drogą, w cudowny sposób wszystkie trzy drogi przecięły się w jednym miejscu, gdzie królowie spotkali się i razem kontynuowali wędrówkę. Mając Gwiazdę za przewodnika, dotarli do kraju Beren. A władcą tego kraju był Yorōtetsu⁸³. Trzej [królowie] dowiedzieli się, gdzie on przebywa, i udali się tam. Przystąpili do niego, mówiąc: „Otrzymaliśmy przepowiednię, że w tym kraju narodził się z Nieba Pan. Oto jesteśmy. Wskaż nam [miejsce, gdzie on przebywa]”. Yorōtetsu odpowiedział: „Dotąd nie słyszałem tej nowiny”, na co trzej rzekli: „Yorōtetsu też winien pójść z nami uczcić Go”. „Nie, nie, mnie się nie godzi, proszę, idźcie wy” – odparł Yorōtetsu. I tak trzej poszli razem, a gdy wyszli, ku swojemu strapieniu, nie zobaczyli Gwiazdy.

„Szkoda, [że wstąpiliśmy do tego miejsca]. Dlatego, że to uczyniliśmy, tak się stało”. I wszyscy trzej zwrócili się do nieba, złożyli dłonie i prosili: „Prosimy, daj nam światło!”. Nagle pojawiła się przed ich oczyma Gwiazda, tak wyraźna, jakby można było dosięgnąć jej ręką. I tak, śpiesząc się, natychmiast dotarli na miejsce [gdzie był Ommi] i oddali mu cześć. A było to dnia trzynastego po narodzinach⁸⁴.

Pan zapytał: „Skąd przybywacie?”⁸⁵. Trzej odpowiedzieli: „Gdy zobaczyliśmy Gwiazdę wskazującą nam drogę do Ciebie, Panie, bez zastanowienia przybyliśmy”.

Pan rzekł: „Droga, którą tu przybyliście, jest drogą złych ludzi. I dlatego teraz zniknie, a z tego miejsca wyprowadzę nowe trzy drogi, którymi wróćcie”. Wtedy padli na twarze, czekając. I natychmiast pojawiła się tęcza⁸⁶, rozdzieliła się na trzy wstęgi i tak każdy z trzech otrzymał drogę, którą wrócił do swojego kraju.

I tak król kraju Beren Yorōtetsu przywołał do siebie swoje zaufane sługi Ponsa i Pirōto⁸⁷ i powiedział: „W moim kraju, [zstąpiwszy] z Nieba, narodził się Pan i jeżeli tak to zostawię, to w gnieniu oka królestwo zostanie mi odebrane. Wtedy [wszyscy], począwszy ode mnie, a na was

Tsuruko つるこ: ‘Turcja’, *Meshiko* めしこ: ‘Meksyk’ i *Furanko* ぶんこ: ‘Francja’. Manuskrypt nie zachowuje przy tym tradycyjnej kolejności imion mędrców. Por.: Mt 2, 1-12.

⁸³ W oryg. jap.: よろうてつ, z łac. *Herodes*, ‘Herod’.

⁸⁴ W kalendarzu kościelnym 13 dni dzieli Boże Narodzenie od Epifanii.

⁸⁵ Podobnie jak w syryjskiej *Opowieści o Magach*, Jezus potrafi mówić, mimo iż jest noworodkiem. Por. Starowieyski, Marek, *op. cit.*, s. 371: „Dziecko chwalebne otworzyło swe usta i rzekło”.

⁸⁶ W oryg. jap.: *ten no tsuribashi* 天の釣橋: ‘niebiański most’.

⁸⁷ W oryg. jap.: ほんしや i びろうと, z łac. *Pontius Pilatus*, ‘Poncjusz Piłat’. Tu Poncjusz i Piłat to dwie osoby.

skończywszy, staniemy się włóczęgami. Co radzicie?”. Słudzy zapytali: „Kimże on jest?”. Król odrzekł: „To dziecko, od którego narodzenia nie upłynęło jeszcze czternaście lub piętnaście nocy”. Słudzy powiedzieli: „Nie ma potrzeby lękać się tego szczeniaka⁸⁸. Pójdziemy i wyciśniemy z niego życie. Uspokój swe serce, panie”. I szybko oddalili się, ale nie znali drogi. Przemierzali pola i góry, przeprawiali się przez rzeki i szukali po wioskach i domach, nie pomijając nawet jednego domostwa.

Kiedy Ommi dowiedział się o tym, postanowił uciec wraz z Santa Maruyą, co zaiste było najlepszym rozwiązaniem. Gdy uszli już trochę drogi i dotarli w pewne miejsce, napotkali dużą grupę siewców⁸⁹. „Mam do was prośbę. Gdyby ci, którzy idą za mną, zapytali o mnie, powiedzcie, że przechodziłem tędy w czasie siewu” – poprosił [Omni]. A siewcy odpowiedzieli mu: „Teraz, kiedy siejemy, powiedzenie, żeś przeszedł tędy w czasie siewu, jest dziwne”, i roześmieli się. A pszenica przez nich zasiana już nigdy nie wzeszła.

W innym miejscu również napotkali siewców i gdy poprosili ich tak, jak to uczynili wcześniej, siewcy odpowiedzieli: „Dobrze, powiemy tak, jak chcesz”, i przychylni się do prośby. Pan ucieszył się bardzo i pomyślał: „Niech to zboże zaraz wyda plon!”, po czym odszedł [wraz z Maruyą].

Chwilę potem nabiegli goniący i zapytali: „Hej, wy, siewcy, nie przechodziło tędy dwoje uciekinierów?”. Siewcy zaś odpowiedzieli: „Tak. Przechodzili tędy w czasie siewu”. A gdy spojrzeli na pszenicę, ta nabrała już koloru i wydała plon. Usłyszawszy [co powiedzieli siewcy], goniący zawrócili rozczarowani. Dwoje uciekinierów opuściło już niebezpieczne tereny i przybyło nad wielką rzekę *Bauchisumō*⁹⁰. Spotkali tam Sanjuwana i zapytali go: „Dokąd idziesz?”. On odpowiedział: „Przed siedmioma miesiącami narodziłem się, aby dać chrzest Panu”. Omni, ucieszywszy się, poprosił: „W taki razie ochrzczij mnie wodą z tej rzeki”. Od tamtej chwili Ommiego czci się pod imieniem *Jiyusukirihito*⁹¹. Czyż to nie piękne imię [chrzcielne]?

Aby pomóc grzesznikom na tamtym świecie, [Jiyusukirihito] rozkazał wodom rzeki rozdzielić się na czterdzieści tysięcy odnóg. Każdy, kto został ochrzczony wodą z koryta tej rzeki, na pewno dostąpi rozkoszy rajy⁹².

⁸⁸ W oryg. jap.: *konokogaki* 其子餓鬼.

⁸⁹ Por. J 4, 35; Mt 21, 22.

⁹⁰ W oryg. jap.: *ばうちすもふ*, z port. *bauchismo*, 'chrzest'. Biblijny Jordan.

⁹¹ W oryg. jap.: *じゅすきり人* 'Jezus Chrystus'.

⁹² Por. J 7, 38.

Następnie przybyli do miejsca zwanego Taboro. A było to dnia czterdziestego po narodzinach⁹³.

Z niebios Deusu wezwał Ommiego do siebie ze Świata Niższego. I tak wstąpił do nieba Ommi, i spotkał się [z Bogiem] twarzą w twarz. Deusu, chcąc nadać Ommiemu rangę, przekazał mu koronę dla niego przygotowaną, a ten nałożył ją i zstąpiwszy z nieba zszedł z Taboro.

Wtedy to stał się kapłanem⁹⁴ i od tego czasu przebywał w pawilonie w lesie Zezemaruya⁹⁵. Stało się to w pięćdziesiątym dniu od narodzenia.

W tym dniu, kiedy Ommi zaczynał nauki, z nieba zstąpiły Sagaramentō⁹⁶ i nauczały go przez siedem dni i siedem nocy. Po tym czasie, kiedy już zyskał biegłość, wstąpiły [one] z powrotem do nieba. Ommi kontynuował naukę do wieku lat dwunastu⁹⁷.

Pięć modlitw poranka⁹⁸

朝五ヶ条の御らつ所の事

Asagokajō no orassho no koto

Przez te dwanaście lat matka Santa Maruya zbierała pajęcze nici i utkawszy z nich niebiańska szatę, przebrała w nią Ommiego.

W pewnym miejscu, zwanym świątynią Baran⁹⁹, żył człowiek zwany Gakujiuran¹⁰⁰. Ommi usłyszał, że ten człowiek biegły jest w naukach i że czyta *Sutrę Issai*¹⁰¹. I zapragnął Ommi kontynuować tam swoje nauki, wyruszył jak na skrzydłach do świątyni¹⁰². Matka Santa Maruya szukała

⁹³ Liczbę tę można odnieść do czterdziestodniowego postu Jezusa na pustyni. Jap. Taboro たぼろ, ‘Góra Tabor, góra przemienienia’. Por. Mt 17, 1-9; Mk 9, 28-36; 2 P 1, 16.

⁹⁴ W oryg. jap.: *gohōtai* 御法体, skr.: *upādhyāya*: początkowo tytuł mistrzowski, później tytuł honorowy nauczycieli buddyjskich.

⁹⁵ W oryg. jap.: ぜぜ丸や. Najprawdopodobniej chodzi o odpowiednik ogrodu oliwnego Getsmani, od port. *Getsēmani* (hebr. *Gat Szemanim*).

⁹⁶ W oryg. jap.: さがらめとふ, z port.: *sacramento*, ‘sakramenty’, tu poddane personifikacji, zstępują na ziemię jako byty niebiańskie.

⁹⁷ Por. przyp. 61.

⁹⁸ Oryg. jap. *asagokajō no orassho*, 朝五ヶ条の御らつ所. Pięć tajemnic radosnych modlitw różańcowej.

⁹⁹ W oryg. jap. *Barandō* ばらん堂. Pochodzenie nieznanne. Prawdopodobne pochodzenie od łac. *basilica*, ‘bazylika’.

¹⁰⁰ W oryg. jap.: *Gakujiuran* がくじうらん.

¹⁰¹ W oryg. jap.: *issaikyō* 一切経, dosł. ‘wszystkie sutry’ – kanon pism buddyjskich.

¹⁰² W oryg. jap.: *Barandō ni zo, tobasetamau*. ばらんどうにぞ、とばせたまう.

syna przez trzy dni i trzy noce¹⁰³, aż znalazła go w Świątyni Baran i wtedy to powstało pięć radosnych modlitw poranka.

Gakujuran zasiadł na krześle¹⁰⁴ i objaśniał wiele spraw, między innymi: „Jeżeli będziesz powtarzał formułę «cześć Buddzie Amidzie», bez wątpienia staniesz się buddą w Pełni Szczęścia”¹⁰⁵.

Ommi, słuchając tego, zapytał: „Jakie jest to miejsce, do którego idzie się po śmierci recytując tę formułę?”. Gakujuran odparł: „Bez wątpienia człowiek po śmierci będzie w ciemności, a kiedy tylko wsiądzie na statek przysięgi Buddy¹⁰⁶, grzesznicy spadną do piekła, a prawi udadzą się do Pełni Szczęścia”. Ommi zapytał: „A gdzie jest ta Pełnia Szczęścia?”, na co Gakujuran odpowiedział: „Jeżeli wsiądziesz na statek przysięgi Buddy, bez wątpienia dostaniesz się do Pełni Szczęścia”. Ommi odrzekł na to: „Powtarzasz tylko «bez wątpienia». Nie mogę cię zrozumieć. Chcę usłyszeć o powstaniu nieba i ziemi, słońca i księżyca, człowieka i wszelkiej rzeczy”. Gakujuran odrzekł: „Co ty o tym wiesz, młodziku ze zbyt długim językiem?¹⁰⁷”. Ommi, posłyszawszy [to], odparł: „Wiem sporo i opowiem ci”. Na te słowa Gakujuran zszedł z krzesła i zaprosił na nie Ommiego.

Ommi opowiedział, że jak wysokość nieba i głębokość ziemi, niezmierny¹⁰⁸ jest – znany jako Budda – Pan niebios Deus.¹⁰⁹ To Budda dający ludziom zbawienie na tamtym świecie. Ten Budda stworzył niebo i ziemię, słońce i księżyc, stworzył raj Paraiso, i ludzi wszystkich stworzył ten Budda tylko swoją myślą. Co więcej, chociaż w godzinie stworzenia człowieka tchnął w niego swój oddech i tak dokończył dzieła, to nadmiar jego westchnienia zamienił się w zły wiatr, który skupił się na wyspie Fūrai¹¹⁰, stał się huraganem i siał zniszczenie. Wysuszał rośliny i, gdy miał przynieść zagładę ludzkości, Budda z niebios zatrzymał go; przy

¹⁰³ Odniesienie do biblijnego odnalezienia Jezusa w świątyni. Por. Łk 2, 42-46.

¹⁰⁴ Określa to wysoką pozycję Gakujurana jako kapłana, gdyż krzesel używali mistrzowie buddyjscy w trakcie wygłaszania nauk.

¹⁰⁵ W oryg. jap.: *gokuraku* 極楽, skr. Sukhāvati, dosł. ‘Pełnia Szczęścia’, ‘Czysta Kraina Amidy’.

¹⁰⁶ W oryg. jap.: *guzei no fune* 弘誓の船, buddyjski termin oznaczający przemożne życzenie Buddy Amidy, aby swoimi działaniami, niczym łodzią, dowieźć ludzi do Pełni Szczęścia.

¹⁰⁷ W oryg. jap.: *zuibun katarikikasen* ずいぶんかたりきかせん.

¹⁰⁸ W oryg. jap.: *hachiman'yoyiō* 八万余ぢよう. Najprawdopodobniej nawiązanie do buddyjskiego terminu jap. *hachimanshisen*, 八万四千, oznaczającego ‘wielką ilość’.

¹⁰⁹ Przedstawienie Buddy jako wcielenia Boga.

¹¹⁰ Jap. *Fūraishima* ふう来島, możliwe nawiązanie do mitycznej chińskiej góry Hōrai 蓬莱, czasem opisywanej również jako wyspa lub kraina na wschodzie zamieszkała przez mędrców.

czym zdążył już postąpić ze zniszczeniem siedemdziesiąt pięć mil naprzód¹¹¹”.

Usłyszawszy to, dwunastu uczniów¹¹² Gakujurana powiedziało: „My, którzy nazywamy Gakujurana mistrzem, chcemy poznać przyczyny rzeczy. Nazywamy Gakujurana mistrzem, żeby poznać te sprawy. Od dzisiaj, Omni, uczyń nas swoimi uczniami!”. Omni wysłuchał ich prośby i powiedział: „Dobrze, niech się stanie podług waszego życzenia”. I ochrzcił dwunastu, składając obietnice mistrza i ucznia¹¹³. Po czym udał się do świątyni, gdzie udzielał chrztu i spowiadał rzesze ludzi, którzy z okrzykami: „Ja także [chcę być ochrzczony]!”, przybywali do świątyni.

Widząc to, Gakujuran postanowił także zostać uczniem Omni i czcić go jako mistrza. Następnie, kiedy zostało powiedziane, że nie ma już zastosowania dla tych pism i należy je wszystkie wyrzucić, Gakujuran rzekł: „To jest bardzo ważna *Sutra Issai*¹¹⁴”. Gdy tak rozprawiali i nie mogli dojść do porozumienia, Omni rzekł: „Zobaczmy, które z tych pism jest prawdziwe. Połóżmy te pisma na wadze: to jedno na jednej szali, a twoich wiele na drugiej”. A gdy spojrzeli na wagę, wszystkie inne pisma były lekkie, a to jedno ciężkie, i widać było dużą różnicę w odchyleniu szal. Widząc to, Gakujuran nie mógł się już spierać i poprosił o chrzest.

Później Gakujuran powiedział: „Teraz Yorōtetsu nasila poszukiwania ciebie, Omni. Zostaw świątynię i pisma tak, jak są, i ochrzczij [mnie]”. Tak proszony, Omni udzielił mu chrztu, zebrał dwunastu uczniów i wyruszył do kraju Rōma¹¹⁵.

W kraju Rōma stworzył wykładaną srebrem i złotem, roztaczającą blask świątynię. Tak powstała świątynia Santa Ekirenjia¹¹⁶. Z tej świątyni głosił naukę o zbawieniu ludzi na tamtym świecie.

Yorōtetsu z Beren i poszukiwania w całym kraju

べれんの国よろう鉄、國中吟味する事

Beren no kuni Yorōtetsu, kunichū ginmi suru koto

¹¹¹ Jap. *ri* 里. Jednostka odległości odpowiadająca 3,9273 km. Por. Ap 14, 20.

¹¹² Odniesienie do dwunastu apostołów.

¹¹³ Znaczenie niejasne. W oryg. jap.: *shitei no yakusoku zo, nasarekeru* 師弟の約束ぞなされける.

¹¹⁴ Por. przypis 101.

¹¹⁵ W oryg. jap.: ろうま ‘Rzym’, z łac., port. Roma.

¹¹⁶ W oryg. jap.: 三たゑきれんじやの寺, z port. *Santa Igreja*, ‘Kościół Święty’, tutaj przedstawiony dosłownie jako majestatyczny budynek.

Król Yorōtetsu w poszukiwaniu Pana Ommi przeczesywał ziemię i wpatrywał się w niebo, ale choć wszędzie wypytywał, nie wiedział, gdzie on jest. Z tego powodu, obawiając się, że Ommi wmieszał się między lud, kazał zabić wszystkie dzieci w kraju do lat czternastu, nie oszczędzając nikogo¹¹⁷. Wymordował je wszystkie: czterdzieści cztery tysiące czterysta czterdzieści cztery¹¹⁸. Nie do wypowiedzenia w słowach jest ta strata i ból. Wiadomość ta doszła do uszu Ommiego. „Więc te wszystkie dzieci straciły życie z mojej winy!” – pomyślał i dla ich zbawienia na tamtym świecie oddał się ascezie w lesie Zezamaruya. Kiedy Ommi trwał w ascezie, przemówił do niego Deusu: „Te wszystkie dzieci utraciły życie z twojej winy. Nie mogą dostąpić rozkoszy raj, przez co i ja nie mogę zaznać spokoju. I dlatego, dla życia pośmiertnego tych dzieci, będziesz prześladowany umęczony i zabity¹¹⁹”. [Omni] padł na ziemię i oblał się krwawym potem. I tak powstało pięć modlitw południa¹²⁰.

Po tym wszystkim Omni powrócił do świątyni Santa Ekirenja w kraju Rōma i rozmyślał, jak to ma być umęczony i zabity przez grzeszników.

Wtedy nagle zło załęgło się w sercu jednego spośród uczniów, zwanego Jūdatsu¹²¹.

„Teraz trwają poszukiwania Ommiego. Gdyby przekazać Yorōtetsu z Beren, że Omni tutaj jest, dostałbym szczególnie dużą nagrodę” – knuł Jūdatsu.

Omni, który mógł czytać w sercach ludzkich, kiedy się o tym dowiedział, powiedział do uczniów: „Wśród was dwunastu jest jeden, który jest mi wrogiem”. Uczniowie mówili [między sobą]: „Nie ma tu nikogo, kto miałby w sercu takie¹²² zamiary”, na co Omni odparł: „Ten, kto rano zaleje swój ryż bulionem, jest moim wrogiem”¹²³.

W tym czasie serce Jūdatsu coraz bardziej skłaniało się ku złemu. Wcześniej rano w środę, tak jak zawsze, spożywszy posiłek,¹²⁴ w pośpiechu

¹¹⁷ Por. Mt 2, 16.

¹¹⁸ W języku japońskim cyfra 4 kojarzy się ze śmiercią. Liczba podawana przez manuskrypt ma zapewne na celu obrazować ogrom okrucieństwa Yorotetsu.

¹¹⁹ Według manuskryptu Jezus nie umiera niewinnie, ale pokutuje za śmierć pomordowanych dzieci, co przeczy mesjańskiej misji przedstwicionej w Biblii. Por. Łk 22, 39-46; Mt 26, 30.36-46; Mk 14, 26. 32- 42.

¹²⁰ W oryg. jap.: *hirugokajō no orassho* 昼五ヶ条の御らつ所, ‘tajemnice bolesne’.

¹²¹ W oryg. jap.: 十だつ, z port. Judas: ‘Judaszk Iskariota’.

¹²² W oryg. jap.: *sayō naru shintei no mono, hitori mo kore nashi* さようなる心底のもの、一人もこれなし.

¹²³ Dostosowane do realiów japońskich odniesienie do biblijnego aktu łamania chleba podczas Ostatniej Wieczerzy. Por. Mt 26, 21; J 13, 26.

¹²⁴ W dniu *kuarta* Jūdatsu spożywa normalny posiłek, mimo iż środa była dla ukrytych chrześcijan

udał się do kraju Beren i natychmiast zobaczył się z Yorōtetsu. Powiedział wtedy: „Królu, Pan, którego szukasz od tak dawna, przebywa teraz jako kapłan¹²⁵ w świątyni Santa Ekirenja w kraju Rōma. Pojmij go prędko i skaż na śmierć”. Usłyszawszy to, Yorōtetsu uradował się bardzo.

„Nagroda będzie podług twojego życzenia” – powiedział i dał Jūdatsu dużo pieniędzy.

Jūdatsu wziął zapłatę, a w drodze powrotnej nagle jego postać zaczęła się zmieniać: nos mu się wydłużył, a język urósł¹²⁶. Zastanawiał się, co zrobić, nic jednak nie mógł poradzić i, chcąc nie chcąc, udał się w drogę powrotną do Santa Ekirenja.

Pozostali uczniowie zebrali się i urągali Jūdatsu: „Więc to tak, Jūdatsu, to ty wydałeś mistrza, przeklęty niegodziwce, i dlatego teraz tak wyglądasz”. Jūdatsu nie mógł spojrzeć im w oczy. Porzuciwszy pieniądze przy świątyni wbiegł w gąszcz pobliskiego lasu i odebrał sobie życie, powiesił się. Przekaz o pagórku pieniędzy przy świątyni Santa Ekurenja właśnie od tego pochodzi¹²⁷.

Pojmanie Ommi przez Yorōtetsu

よろう鉄より御身を取りに来る事

Yorōtetsu yori Ommi o tori ni kuru koto

Wkrótce Yorōtetsu z Beren, chcąc pojmać Ommi, w pośpiechu posłał Ponsha i Pirōto do kraju Rōma, przydzielwszy im wcześniej spory oddział wojska.

Od razu przybyli pod świątynię Santa Ekirenja i rozkazali żołnierzom: „Nie pozwólcie mu uciec”; i opasali świątynię potrójnym kordonem wojska.

Omni bez cienia niepokoju zapytał: „Gdzie jest Jūdatsu?”

Odpowiedzieli mu: „Jūdatsu po tym, co zrobił, skarcony przez uczniów nie mógł spojrzeć nam w oczy i odebrał sobie życie w tamtych górach”. Słyszając to, Omni powiedział: „Już wcześniej wiedziałem, że będę umęczony i stracę życie. Jaka szkoda! Mimo że mnie zdradził, pomógłbym mu, gdyby nie popełnił samobójstwa”.

dniem postu.

¹²⁵ W oryg. jap.: *oshō* 和尚, określenie używane w stosunku do mnicha buddyjskiego lub świeckiego wyznawcy buddyzmu.

¹²⁶ Kara spotyka Jūdatsu już na ziemi i przejawia się w zmianie jego wyglądu, analogicznie do metamorfozy Jusuhuera w pierwszym rozdziale.

¹²⁷ Odniesienie do biblijnego Pola Krwi, hebr. *cheqel dema*. Por. Mt 12, 8.

Wtedy wśród gór wzniósł się płomień wychodzący z samych czeluści piekielnych i stał się płomieniem *imuherno*¹²⁸. Stało się tak, aby oprawcy zobaczyli piekło. Gdy ci to ujrzeli, przelękli się wielce, ale mimo to [spętali Ommiego i] skrępowali mu ręce na plecach. Jakże strasznie było patrzeć, jak wyprowadzają go z kraju Rōma! Założyli mu sznur na szyję, tak że wyglądał zupełnie jak baranek. „Szybciej, idź szybciej!” – poganiali go i bili. „Głupcze!”- uderzali go kijem i prowadzili go brutalnie, i tak został odprowadzony do kraju Beren.

Yorōtetsu natychmiast wezwał go przed siebie, siepaczom¹²⁹ zaś powiedział: „Na początek, dobrze się spisaliście. Słyszałem, że ten tutaj potrafi czynić cuda, więc miejcie się na baczności. Przywiążcie go do tego kamiennego słupa”. „Jako rzeczesz”, powiedzieli siepacze i przywiązali Go. Bili, żeby połamać Mu kości, a każdy pręt bambusowy, którego używali, zamieniał się w drzazgi. Wkładali mu do ust rzeczy gorzkie i ostre w smaku¹³⁰, a na głowę wtłoczyli¹³¹ mu żelazną obręcz jak koronę¹³², aż krew spływała [z niej] niczym kaskady wodospadu.

Yorōtetsu powiedział gniewnie: „To z jego winy zabiłem rzesze dzieci i dlatego przygotujcie podstawę o długości trzydziestu trzech *ken*. Zaciągnijcie go na wzgórze Karuwayū¹³³ i ukrzyżujcie”. I tak popychali go brutalnie, a On nic nie mógł zrobić.

Droga Pana na górę Karuwayū

御主かるわ竜ヶ嶽に連行奉事

Onshu Karuwayūgatake ni tsureyukitatematsuru koto

Jest wyspa zwana Sanchiishima¹³⁴. Na tej wyspie rośnie wielkie drzewo *kurōsu*¹³⁵, a wysokość jego [pnia] wynosi sześćdziesiąt sześć *ken*. Trzydzieści trzy *ken* od podstawy pozostawiono na przyszłość. Do tego pozostałego drzewa zstąpił z nieba Deusu i zapalił je. A ogień ten nie

¹²⁸ W oryg. jap.: いぬへるの, z port. *inferno*, ‘piekło’.

¹²⁹ W oryg. jap.: *torite* とり手.

¹³⁰ Wg Biblii: wino zaprawione goryczą (najczęściej mirrą), mające złagodzić cierpienia ukrzyżowanego. Por. Mt 27, 34; Mk 15, 23.

¹³¹ W oryg. jap.: *kanewa no kanmuri wo uchikomase* 金輪のかんむりをうちこませ.

¹³² W przeciwieństwie do biblijnej korony cierniowej. Por. Mt 27, 29.

¹³³ W oryg. jap.: *Karuwayūgatake* かるわ竜ヶ嶽, z port. *Calvario*, ‘Kalwaria, Golgota’. Por. Mk 15, 22.

¹³⁴ W oryg. jap.: 三ちい島. Możliwe, iż nazwa ta pochodzi od łac. *sanctissimus*, ‘najświętszy’.

¹³⁵ W oryg. jap.: ころうす, z port. *cruz*, ‘krzyż’. Drzewo krzyża traktowane jest w sposób dosłowny, jako żywa roślina.

gaśnie i jest powiedziane, że ma płonąć aż do końca świata. Kiedy drzewo się wypali, połączy się ogień ziemski z niebieskim i w ciągu sześciu godzin świat zginie w ogniu. Straszne to zaiste^{136!}

Następnie wcześniej odcięty [pień] drzewa o długości trzydziestu trzech *ken* został pocięty, zrobiono z niego podstawę krzyża, złożono Ommiemu na ramiona i pognano go na Karuwarū.

Po pewnym czasie spotkali studzienną o imieniu Berōnika¹³⁷, która pożałowała Ommiego i ulitowała się nad nim, otarła go z potu i krwi i dała mu pić, a on z ulgą pił. „Dziękuję ci, nieznajoma. Będziesz zbawiona”, powiedział, i tak na płótnie odbiła się postać Ommi¹³⁸, a kobieta, uważając, że nie może zatrzymać płótna tylko dla siebie¹³⁹, oddała je do świątyni Santa Ekirenja. A Pana dalej poprowadzono na górę Karuwarū. Na szczycie było już dwóch złoczyńców skazanych na śmierć. Ommiego przybili do krzyża dużymi gwoździami [przechodzącymi] przez nogi i ręce, krzyż jego postawili pośrodku, a dwóch złoczyńców po jego prawej i lewej stronie. „Wiele jest sposobów wykonywania kary śmierci, ale nie widziałem okrutniejszego niż ten. I to wszystko przez ciebie, Panie!” – narzekał złoczyńca z lewej. „Mylisz się – powiedział ten z prawej – My jesteśmy ciężkimi przestępcami. Ommi został skazany, mimo że jest bez winy¹⁴⁰. Bardzo to smutne”.

Kiedy dokładnie przyjrzeć się pochodzeniu tego złoczyńcy, okazuje się, że był to chłopiec, który został wyleczony z trądu wodą z kąpieli po narodzeniu Ommiego. W owym czasie dziwnym trafem zapadł na chorobę zagrażającą życiu, ale został natychmiast wyleczony dzięki tej właśnie wodzie. Mimo to, kiedy człowiek ten dorósł, zło obudziło się w jego sercu i został skazany na śmierć.

Ale teraz znowu był przy Panu w ostatnich chwilach jego życia na krzyżu. Było mu to przeznaczone¹⁴¹.

¹³⁶ W oryg. jap.: *osoroshikikana, osorubeshi osorubeshi* をそろしきかな、おそるべしおそるべし.

¹³⁷ W oryg. jap.: *べろうにか*, z port.: *Veronika*, postać nieobecna w Biblii, ale głęboko zakorzeniona w tradycji kościoła katolickiego.

¹³⁸ Apokryficzna chusta Weroniki. Przedstawiona w VI. stacji Drogi Krzyżowej.

¹³⁹ W *Aktach Piłata* Weronika jest poważaną służką bożą, której pozycja niemal dorównuje apostołom. Poza tym jest też powierniczką chusty, traktowanej jako relikwia. Por. Starowieyski, Marek (red.). 2003. *Apokryfy Nowego Testamentu. Ewangelie apokryficzne. cz. II*. Kraków: Wydawnictwo WAM, s.684-685 i 699- 700.

¹⁴⁰ Tu widoczny brak konsekwencji w osądzie winy Ommiego w porównaniu do poprzednich fragmentów. Por. przypis 118.

¹⁴¹ W rozdziale 23 *Ewangelii Dzieciństwa Arabskiej* przedstawiona jest opowieść o tym, kiedy w czasie ucieczki do Egiptu święta rodzina przechodzi obok obozu śpiących zbójców. Jeden z nich przekupuje towarzysza, dzięki czemu święta rodzina przechodzi bezpiecznie. Według apokryfu

Pochodzenie powiedzenia: „Pieniądze go zaślepily”

盲目金に目のくるる由来の事

Mōmoku kane ni me no kururu yurai no koto

I tak dzień po dniu trwały tortury na górze Karwaryū¹⁴². Gdy czterdziestu sześciu¹⁴³ uczniów dowiedziało się o tym, zasmucili się i umartwiali na wiele sposobów, stosowali posty, zaglądali śmierci w twarz, chcąc cierpieć tak jak Ommi. Ommi, mając to na względzie, stworzył „modlitwę pasyjną”¹⁴⁴. Yorōtetsu powiedział: „Żołnierze, czym prędzej wydrzyjcie mu oddech z piersi!”. Ci według rozkazu wzięli w ręce nagie miecze i poszli zrobić, co im kazano, ale siły opuściły ich: ręce i nogi mieli niewładne i nie zdołali Go pchnąć. W tym momencie nadszedł ślepiec. Żołnierze zawołali: „Ślepcze, przed tobą jest ukrzyżowany. Jeżeli zadasz mu śmiertelne pchnięcie, otrzymasz zapłatę. Co ty na to?”¹⁴⁵. Ślepiec odpowiedział: „Jeśli pokażecie mi, [jak mam to uczynić], pchnę”. Strażnik wyjaśnił mu dokładnie, co ma robić¹⁴⁶, i starzec, mówiąc: „zrozumiałem”, pchnął mocno, jak mu powiedziano. Połała się krew, a gdy dostała się ślepcowi do oka, ten cudownie przejrzał. „Cóż za dziwy, przeto świat stał się jasny! Gdybym wcześniej pchnął złoczyńcę, pewnie szybciej bym przejrzał” – powiedział starzec. Wtedy Ommi rzekł: „Ślepcze, nie ma dla ciebie zbawienia na tamtym świecie”.

Gdy ślepiec zadał śmiertelny cios, jak mu powiedziano i wziął do ręki swoją nagrodę, jego oczy się zamknęły i wszystko stało się takie, jak było wcześniej. Powiedzenie „zaślepiły go pieniądze” pochodzi od tego właśnie wydarzenia¹⁴⁷.

Obaj złoczyńcy wraz z Ommim odeszli jak nietrwały dym¹⁴⁸. Złoczyńca z prawej strony z bojaźnią towarzyszył Ommiemu i razem wstąpił do

właśnie ten człowiek miał być jednym z łotrów. Por.: Starowiejski, Marek (red.) 2003. *Apokryfy Nowego Testamentu. Ewangelie apokryficzne. cz. 1*. Kraków: Wydawnictwo WAM, s. 416-417.

¹⁴² Wg manuskryptu męka Chrystusa trwa wiele dni, w przeciwieństwie do opisów biblijnych. Por. Mt. 27, 45- 50

¹⁴³ Pochodzenie liczby nieznanne. Możliwe skojarzenie liczby uczniów z czterdziestosześciodniowym okresem odpowiadającym w kalendarzu liturgicznym ukrytych chrześcijan Wielkiemu Postowi.

¹⁴⁴ W oryg. jap. *Opasho no orasho* 御ばつしよのおらつ所, z port. *passio*, ‘pasja’.

¹⁴⁵ W oryg. jap.: *tome o sasaba kane wo tsukawasubeku, ikani ikani*. 止めを刺さば金を遣べく、いかにかいかにこ.

¹⁴⁶ Dosł.: ‘co i jak’. W oryg. jap.: *Keigo no samurai, kore kau, kore kau to nenkoroni oshiyureba* 警固のさむらい、これかう、これかうとねん比におしゆれば

¹⁴⁷ W oryg. jap.: *Kane yue me no kureru koto, kono yue nari*. 金ゆゑ目のくれる事、此ゆへ也.

¹⁴⁸ Metafora odnosząca się do buddyjskiej koncepcji nietrwałości i ulotności świata.

Wyższego Nieba. Smutna to rzecz¹⁴⁹: złoczyńca z lewej strony pograżył się w *inuherno*.

Matka Santa Maruya, co zrozumiała, podniosła lament, gdy zobaczyła ciało Ommiego.

Yorōtetsu, widząc to, zapytał: „Stoi tam kobieta i lamentuje. Kim ona jest?”¹⁵⁰. „To matka ukrzyżowanego Ommiego” – powiedziano mu. „Tak właśnie powinno być. Matka powinna opłakiwać rozstanie z dzieckiem”. Matka ucieszyła się, [że jej na to zezwolono], z całych sił przywarła do ciała i lamentowała¹⁵¹. Straże, [widząc], że to się pewnie nigdy nie skończy, włożyły ciało do kamiennej trumny¹⁵², zakopały w ziemi i trzymały nad nim straż dzień i noc.

O credo¹⁵³

きりんとの事

Kirinto no koto

W piątek Omni zstąpił do otchłani i przebywał tam do soboty¹⁵⁴. Kiedy był on w swej trumnie¹⁵⁵, wielu uczniów wielbiło go. Po czym wstąpił Omni do Nieba, dnia trzeciego zasiadł po prawicy ojca swego Deusu¹⁵⁶. Następnie dla zbawienia żywych i umarłych zstąpił z nieba i przebywał w świątyni Santa Ekirenja. I taki jest początek święta pięciu [modlitw] wieczoru¹⁵⁷.

Przywódca uczniów, człowiek zwany Pappa¹⁵⁸, wyszedł Ommiemu na spotkanie aż do Bramy Zasług¹⁵⁹. Pobyt Ommiego [w świątyni] trwał czterdzieści dni¹⁶⁰. W tym czasie nauczał o zbawieniu w tamtym świecie.

¹⁴⁹ W oryg. jap.: *kanashikanaya* かなしいかなや.

¹⁵⁰ Pod krzyżem Maruya stoi samotnie, w przeciwieństwie do opisu Biblijnego. Por. J 19,25-27.

¹⁵¹ W oryg. jap.: *Haha wa ureshiku, shikotsu ni hitsushito idakitsuke nagekitamau zo* 母はうれしく、死骸にひつしと抱付なげきたもふぞ.

¹⁵² Nawiązanie do grobu wykutego w skale, jaki opisany jest w Biblii. Por. Mt 27, 60.

¹⁵³ W oryg. jap.: *kirinto* きりんと, z łac. *credo*.

¹⁵⁴ W oryg. jap.: *sabato*, さぼと z port *sábado*.

¹⁵⁵ W oryg. jap.: *ohitsugi no ue ni mashimasu o* 御棺の上になしますを. Pochodzenie symbolu niejasne. W Biblii brak podobnej sceny.

¹⁵⁶ Por. Mk 16, 19.

¹⁵⁷ W oryg. jap.: *yūgokajō no orassho* 夕五ヶ条の御らつ所, ‘pięć tajemnic chwalebnych’.

¹⁵⁸ Nie jest to postać tożsama z Pappa Maruji. Por. przypis 45.

¹⁵⁹ W oryg. jap.: *kuriki no mon* 功力の門. Termin buddyjski *kuriki* 功力 oznacza siłę miłosierdzia otrzymywaną w zamian za dobre uczynki, także siłę uzyskaną dzięki praktyce religijnej.

¹⁶⁰ Por. Dz 1, 3.

Apostołowie¹⁶¹ przez dziesięć dni rozmawiali, a pięćdziesiątego dnia wstąpili do nieba¹⁶². Matka Maruya, usłyszawszy głos z nieba, wstąpiła do nieba trzeciego dnia siódmego miesiąca z góry Oribeten¹⁶³.

W niebie matka pełniła rolę pośrednika, Omni – zbawiciela. Deusu był Ojcem, Omni Hiriyo¹⁶⁴ – Synem, a Maruya¹⁶⁵ – Duchem Świętym. I tak stanowili Tróję Świętą. Mimo że byli w trzech osobach, stanowili jedno ciało¹⁶⁶.

Omni rozpoczyna zbawienie na tamtym świecie

御身後世助、始てなさしめたまふ事

Omni goyo tasuke, hajimete nasashimetamau koto

Omni nadał imiona chrzcielne rzeszom dzieci wcześniej zabitych przez Yorōtetsu, które błąkały się w Koroteru, i poprowadził je do Paraiso. Po czym wziął do nieba pana domu, który przyjął go w czas urodzin, władców trzech królestw, wszystkich uczniów, drugich siewców i studzienną Berōnikę. Znaczy to, że wszyscy tak samo weszli do raju.

Matka Maruya zwróciła się do Deusu i powiedziała: „Z powodu tego, że wybrałam drogę dziewictwa, zmarł z miłości człowiek, który miał we mnie upodobanie. Gdyby został moim mężem, na pewno byłby zbawiony”. I stało się tak, jak prosiła, Deusu zbawił go, uczynił ich małżeństwem¹⁶⁷, nadał rangi, a Ommiego uczynił Zejjusu. Studziennej Berōnice Deusu nadał rangę Baranka Bożego i uczynił [ja] strażnikiem zasług tego świata¹⁶⁸.

¹⁶¹ W oryg. jap.: *abōsutoro* あぼうすとろ, z port. *apostolo*.

¹⁶² Por. Dz 1, 9.

¹⁶³ Wg kalendarza ukrytych chrześcijan (różniącego się od kalendarza gregoriańskiego) podana data odpowiada Wniebowzięciu Najświętszej Marii Panny. Zgodnie z tekstem manuskryptu, Maruya wstępuje do nieba o własnych siłach.

¹⁶⁴ Por. przypis 53.

¹⁶⁵ W oryg. jap.: *Suherutosan* すへるとさん, z łac. *Spiritus Sanctus*.

¹⁶⁶ W tekście manuskryptu nie pojawia się Duch Święty, w ramach Trójcy Świętej jego miejsce zajmuje natomiast Maruya.

¹⁶⁷ W Biblii brak wzmianek o małżeństwie.

¹⁶⁸ W oryg. jap.: *Aneisū Jō* あねいすうてう, z łac. *Agnus Dei*. Jeden z wielu przykładów niezrozumienia doktryny w manuskrypcie. Błąd można wytłumaczyć także innym sposobem zapisu nazwy własnej *Aneisū Jō*: 姉いすてう z wykorzystaniem do zapisu sylab *ane* ideogramu 姉 oznaczającego ‘starszą siostrę’, jap. *ane*.

Ustanowienie funkcji

役々を極めさせ給ふ事

Yaku yaku o kiwamesasetamau koto

Sanmigiri¹⁶⁹ przyjął funkcje wagi i w Świątyni Jurisharen¹⁷⁰, sprawdza stan grzechów, prawych przepuszcza do raju, a grzeszników strąca do *inuherno*, a także, w zależności od grzechów, karci i zawstydzia. Zdarza się, że prawych ludzi chcą porwać *tengu*. Wtedy Sanmigiri nie dopuszcza do tego i tnie *tengu* mieczem *ban no shō*¹⁷¹. Posyła też ludzi do czyścica¹⁷². Tam, dzięki odpowiedniej pokucie uciekają od piekła.

Ludzie, którzy dopuścili się zabójstwa lub samobójstwa, są oddzielani i zrzucani do *inuherno*, gdzie do końca świata nie ma dla nich ratunku. Zaiste, należy się strzec!

Sanpeitoro¹⁷³ stoi u bram Paraiso. Przechodzą przez nie ci, którzy wypowiedzą „modlitwę otwierającą bramy”¹⁷⁴.

Sanpauo¹⁷⁵ bada zło i dobro, poddaje osądowi. Prawych wysyła do czyścica, gdzie w zależności od ciężaru grzechów pozostają od trzech godzin do trzydziestu trzech lat. Następnie przechodzą pod sąd Sanjuwana, doznają przebaczenia od Apostołów i za wstawiennictwem Santosu¹⁷⁶ od razu otrzymują rozkosz Paraiso.

Zniszczenie tego świata

此世界過乱の事

Kono sekai kuwaran no koto

W czasie kiedy na ten świat przyjdzie zagłada, przez siedem lat¹⁷⁷ bez ustanku będą go nękać susza, porywiste wiatry, ulewne deszcze, robactwo i inne klęski¹⁷⁸. Z powodu tych klęsk zapanuje wielki niedostatek

¹⁶⁹ W oryg. jap.: 三みぎり, z port. *São Miquel Arcanjo*, ‘Święty Michał Archanioł’.

¹⁷⁰ W oryg. jap.: じゆりしやれん, z port. *Jerusalem*, ‘Jeruzalem’.

¹⁷¹ Nazwa miecza Świętego Michała Archanioła. W oryginale nazwa zapisana sylabariuszem, a nie za pomocą ideogramów chińskich, co daje mnogość możliwych interpretacji jej źródłostowu.

¹⁷² W oryg. jap.: *furukatōria* ふるかとうりや, z port. *purgatorio*.

¹⁷³ W oryg. jap.: 三ぺいとろ, z port. *São Pedro*, ‘Święty Piotr’.

¹⁷⁴ W oryg. jap.: *montōhiraki no orassho* 門戸開の御らつ所. Pochodzenie modlitwy nieznanne.

¹⁷⁵ W oryg. jap.: 三ばうろ, z port. *São Paulo*, ‘Święty Paweł’.

¹⁷⁶ W oryg. jap.: さんとうす, z port. *santos*; ‘święty’; ‘Wszyscy Święci’, tutaj kolektywne określenie świętych.

¹⁷⁷ Odniesienie do biblijnych lat chudych. Por. Rdz 41, 1; 47, 49.

¹⁷⁸ Por. Wj 7, 14.

pożywienia. Prawym ludziom, którzy będą mieli pożywienie, zostanie ono siłą odebrane, a kiedy zostanie zjedzone, zapanuje kanibalizm. Wtedy przybędą *tengu* z owocem drzewa *masan*, który przemienią w różne postaci i karmiąc nim ludzi, uczynią z nich swych popleczników. Ci wszyscy, którzy spożyją owoc¹⁷⁹, staną się sługami *tengu* i wszyscy spadną do *inuherno*. Po tych siedmiu latach przez trzy lata nie tylko pola, ale i wszystkie góry wydadzą plon obfity i nastanie czas dostatku i zabawy. W tym czasie, jeśli odrzuci się zło i zwróci się ku dobru, dostąpi się zbawienia.

Po tych trzech latach słońce na niebie i ogień ziemski złączą się w jedno, wypali się drzewo *kurōsu* na wyspie Sanchiishima, słona woda zamieni się w olej i buchnie płomieniem, a rośliny i drzewa płonąć będą jak knotki¹⁸⁰. Kiedy z dwunastu miejsc¹⁸¹ buchnie żar i płomienie, zobaczą to zwierzęta, ptactwo i wszystko co żyje, i zakrzykną, że chcą zostać poddane ludziom, żeby dostąpić zbawienia¹⁸².

Kolejno zapalać się będą płomienie. W ciągu sześciu¹⁸³ godzin wszystko się wypali i obróci w nicość.

Zgłiszczą będą płaską powierzchnią piasku i w tym czasie Santosu zadmie w muszlę *toron*¹⁸⁴ i pojawią się tam ludzie, których Deusu stworzył: i ci, co zmarli wcześniej, i ci, co pomarli w płomieniach, wszyscy bez wyjątku. I wtedy Deusu swoja niepomiarłą mocą przywróci każdej duszy¹⁸⁵ jej pierwotny kształt.

Jak zostało ustalone, będą też dusze zabłąkane. Które to dusze? To dusze ludzi skremowanych w swej ostatniej godzinie na tym świecie¹⁸⁶. Błąkać się będą po kres czasu i nie wzniosą się na powierzchnię. Ci, których ciało pochowano w ziemi, w wodzie, nawet jeśli zostało [ono] pożarte przez zwierzęta, ptactwo czy ryby, w czasie wypalenia świata wrócą do swej pierwotnej postaci. Ci, którzy zostali zjedzeni przez ludzi, nie powrócą. Z tego powodu nie pije się lekarstw zrobionych z mumii¹⁸⁷.

¹⁷⁹ Por. Ap 13, 16.

¹⁸⁰ W oryg. jap.: *tōshin* 灯芯.

¹⁸¹ Pochodzenie liczby nieznane.

¹⁸² Zwierzę, jako pozbawione duszy, nie może się odrodzić.

¹⁸³ Pochodzenie liczby nieznane.

¹⁸⁴ W oryg. jap.: *toron no kai* とろんの貝, z port. *trombeta*, 'trąba', połączona z japońskim wyobrażeniem trąby jako muszli ślimaka morskiego, używanej przez mnichów buddyjskich.

¹⁸⁵ W oryg. jap.: *anima* あにま, z łac. *anima*, 'dusza'.

¹⁸⁶ Po tzw. zamknięciu Japonii ukryci chrześcijanie uznawali prawo kościelne potępiające kremację.

¹⁸⁷ W oryg. jap.: *miira* 木乃伊. W XVI wieku lekarstwa te były traktowane jako panaceum na wszelkie dolegliwości. Tu spożywanie takich leków uznane jest za kanibalizm.

Wtedy Deusu zstąpi z nieba w wielkiej chwale i majestacie, otworzy drogę dla ludzi i w ciągu sześciu godzin wybierze tych, co zostali naznaczeni, i rozdzieli ludzi na prawo i lewo.

O smutku! Ludzie z lewej strony, dlatego że nie otrzymali chrztu, razem z *tengu* spadną do piekła zwanego Benbō i tam zostaną zapieczętowani¹⁸⁸. Ludzie, którzy tam spadli, nigdy już się nie podniosą. Wszyscy ochrzczeni pójdą wraz z Deusu do Paraiso.

W Paraiso będzie osądzone ich dobro i zostaną im przyznane odpowiednie rangi. Wtedy staną się kapłanami¹⁸⁹ i po wszystkie czasy wolni będą, ciesząc się życiem w pokoju i szczęśliwości.

Anmei Zesusu¹⁹⁰.

Dodatek

追加

Tsuika

Było sobie dwóch przyjaciół. Ich zażyłość nie miała sobie równych. Jeden z nich powiedział: „Przyjacielu, gdybyś zmarł szybciej ode mnie, opowiedz mi dokładnie, jak wygląda świat przyszły. Gdybym ja zmarł pierwszy, w ciągu trzech dni od śmierci przemówię do ciebie”. I oboje tak sobie przyrzekli. Nie minęło dużo czasu, kiedy jeden z nich zmarł. Ten, który został, wielce się smucił. Wołał do nieba, tarzał się w prochu, ale mimo swych lamentów nic nie poradził, czekał więc trzy dni i noc, jak zostało ustalone.

Kiedy minęły trzy lata i nic się nie stało i nie miał już w niczym oparcia, kiedy miał umrzeć z trosk, w trzecim miesiącu trzeciego roku przybył jego przyjaciel. Radość nie miała granic. Zapytany, dlaczego przychodzi tak późno, odparł, że nie ma chwili do stracenia. A wygląd jego inny był niż zwykle i widać było ogień pod jego żuchwą. Gdy przyjaciel o to zapytał, tamten odparł: „To jest ogień czyścica”. Żyjący przyjaciel usłyszawszy to, poprosił: „Skoro tak, daj mi tego ognia. Spalę moje grzechy na tym świecie i razem z niego odejdziemy”. Tamten odpowiedział: „Nie, żar tego ognia dziesięć razy mocniejszy jest od ognia tego świata. Trudno to wytrzymać”. „Nic mi nie będzie, proszę cię”. „Skoro tak, niech się stanie wedle twego życzenia”. Ułożyli belki, które tam były, jeden z nich wszedł pomiędzy nie

¹⁸⁸ Por. Ap 20, 3.

¹⁸⁹ Por. Ap 1, 6.

¹⁹⁰ W oryg. jap.: あんめいぜすす, z łac. *Amen Iesus*. Zwyczajowe zakończenie modlitw ukrytych chrześcijan.

i odebrał ogień z tamtego świata¹⁹¹. Wystrzeliły silne płomienie i ciało jego spłonęło; natychmiast zyskał drogę do nieba i został włączony w poczet ludzi Paraiso. Ten, którego nazywamy Santosusama, to właśnie ów człowiek. Imię drugiego przyjaciela nie jest znane i dlatego pominięto je.

¹⁹¹ W oryg. jap.: *meido* 冥土, termin buddyjski określający drogę pośmiertną odczuwających istot lub świat, do którego się udają.

Stanisław Meyer

In Defense of ‘Invented Traditions’: The History of Okinawa as Portrayed in Narratives of Karate.

The tradition of karate has gone through a complex process of changes. Originally ‘Chinese hand’, it was turned into Japanese *budō*, only to evolve into an original art of ‘empty hand’ that nowadays is said to reflect the spirit of the peace-loving people of Okinawa. Karate fairly deserves the label of ‘invented tradition’ in the Hobsbawmian understanding of the term. It has a lot to say about how Okinawan people negotiated their troubled identity as genuine Japanese during the prewar years, and now how they disassociate themselves from the Japanese nation-state and celebrate their distinctive identity. In the West karate has come to represent a source of knowledge and images of Japan. It neatly demonstrates how the Westerners celebrate the otherness of Asia. In the course of constant inventing and reinventing, however, the tradition of karate has created a highly distorted image of Okinawa. The history of Okinawa told by karate narratives contains numerous fictions. As far as the Western karate is concerned, it completely confuses Okinawa with Japan and depicts the entire past of Okinawa by means of Japanese imagery, as if Okinawa had always been an integral part of Japan.

Wojciech J. Nowak

***Tenchi hajimari no koto* (On the Origin of Heaven and Earth, Polish translation)**

O początkach nieba i ziemi is the first Polish translation of *Tenchi hajimari no koto*, a manuscript of Japan’s Hidden Christians.

Japanese Hidden Christian (known also as *Kakure*) derives from Japanese Catholics of 16th and 17th century, who were forced to go underground due to Japanese government policies at the time and kept their religious practice in secret even after they were eventually separated from outside world after Japan’s seclusion. Lack of doctrinal guidance, and exclusively oral transmission of religious matters have lead to major changes in

Kakure view of Catholicism which eventually lead to creating a new religion.

As aforementioned, with all religious matters transmitted orally, *Tenchi hajimar no koto* is a text of great significance, being sole scripture preserving Kakure believes until present.

There are fifteen known manuscripts of *Tenchi hajimari no koto*. All of them were collected in Gotō Archipelago and Sotome region in present Nagasaki Prefecture. Manuscripts differ slightly according to the tool used for writing (brush, glass pen etc), material used to write on (notebook, Japanese paper), style of writing and frequency of use of Chinese characters. Contents of the manuscripts is highly equal.

Tenchi hajimari no koto consists of fifteen chapters and addendum, briefly explaining the biblical matter- focusing on life of Holy Mother (Maruya) and Ommi (The Christ).

The origin, date of compilation and author of *Tenchi hajimari no koto* are unknown, and so is the original role of the text itself. Yet major, even heretical differences between roman Catholicism and Kakure faith can be seen through the text, showing the way Kakure dogmas have changed in a long span of time. The religious concepts present in the manuscript are or of ritual than meditative character, blending Catholicism with local rites. From the text a reader can learn about Kakure's prayers, explanations of their origin, hierarchy of saints and rules of faith with its main aspects, like Marianism.

Tenchi hajimari no koto shows a high level of "japanization", such as changing the proper names to fit the Japanese pronunciation, and the use of Japan's indigenous elements.

Both functions that the text could possibly bear (explaining stories not mentioned in the Bible and explanation of the rules of faith), match the definition of an apocrypha and also, surprisingly, elements of Mediterranean area apocrypha can be found throughout the text. For that reasons *Tenchi hajimari no koto* can be regarded an apocrypha.

「創造された伝統」の弁護 — カラテが物語る沖縄史

カラテの伝統は複雑な変化を受けてきた。もともとの「唐手（中国の手）」から「武道」を経て「空手（^{から}空の手）」に変わり、今日、それは平和を愛する沖縄の人々の精神を反映していると言われている。カラテは、まさにエリック・ホブズボームが定義する「創造された伝統」の名称で呼ばれるにふさわしい。戦前、沖縄の人々が純粋日本人としての困難なアイデンティティをいかに勝ちとったか、また今日彼らが自らをいかに日本国家から自立させ、その独自のアイデンティティを尊重しているかについては、多くが語られている。西洋においてカラテは日本についての知識とイメージの源を成す。それは、西洋人がいかにアジアの異質性を賛美するかを見事に示している。しかし、創造と再創造の過程で、カラテの伝統は高度に歪曲した沖縄イメージを作り出してしまった。カラテが物語る沖縄史には、多くの虚構が含まれている。西洋の空手について言えば、沖縄を日本と取り違え、あたかも沖縄が常に日本固有の地域であったとするかのような日本的なイメージによって沖縄の過去の総体を表象している。

ヴォイチェフ・J・ノバク

『天地始之事』（ポーランド語訳）

O początkach nieba i ziemi は、日本隠れキリシタンの手稿「天地始之事」最初のポーランド語訳である。日本の隠れキリシタンは16・17世紀日本のカトリックを起源とし、当時の政府の圧迫下で潜伏を余儀なくされ、日本の鎖国後も密かに信仰を実践していた。教義指導者がいないこと、宗教的な事柄を専ら口頭で伝えたことがカトリック教の隠れキリシタン独特の観点に重要な変化をもたらし、究極的には新しい宗教が生み出されることとなった。

前述のように宗教的な事柄が口頭で伝達されたが故に、「天地始之事」は、隠れ信仰を現代まで保存する唯一の経典として重要な意義を持つテキストである。

「天地始之事」の写本は15冊残されている。いずれも現在長崎県五島列島と外海地方に保存されている。各写本は、書記に使われた道具（筆やガラスペンなど）、記録に使われた素材（ノートや和紙）、文体、漢字の頻度による相違がある。手稿の内容はほぼ等しい。

「天地始之事」は聖書の内容を簡潔に描かれる15書と補遺に分けられ、丸や（聖母）とおん身（キリスト）の生涯を中心に聖典の内容を解説している。

「天地始之事」の由来、成立時期、作者は、テキスト元来の意図も同様だが、不明であるものの、ローマ・カトリックと隠れ信仰の異教的ともいえるほど大きな相違点が見られるため、隠れキリシタンの教条が時間を経るにつれてどのように変貌したかわかり、それは黙想的であるよりは儀式的な宗教であり、カトリック教と土着宗教を混ぜているのである。「天地始之事」を読むことで、隠れキリシタンの祈り、隠れキリシタンの由来、聖者の階層、信仰の掟とマリアニズムなどの信仰の主側面についての説明を得られる。

「天地始之事」は、代名詞の日本語の発音への適合化や日本の土着的要素の使用といった高度の「日本化」を示している。内容（聖書に説明されていない物語を物語る）においても、テキストが担っていた可能性のある機能（信仰の説明など）においても、外典の定義を満たしており、また意外なことだがテキストの全体に地中海外典的な要素が発見されることから、「天地始之事」は聖書外典と呼ばれ得る。

AUTORZY / CONTRIBUTORS / 投稿者

Stanislaw Meyer

M.A. Jagiellonian University, M.A. University of the Ryukyus, Ph.D. University of Hong Kong. He specializes in Japanese history. Currently lecturer at the Department of Japanology and Sinology of the Jagiellonian University in Krakow. His major research interest includes Okinawan history, Japanese colonialism and Japanese minorities.

Wojciech J. Nowak

Received M.A. degree in Japanese Studies from the Oriental Institute of Adam Mickiewicz University in Poznań in 2007. As a Monbu Kagashō scholar studied at Undergraduate Programme at Osaka University of Foreign Languages in 2005-2006. Since 2007 PhD candidate at Adam Mickiewicz University in Poznań. Currently his interests focus on Christianity in Japan, the significance of Chinese characters and the text space in Japanese literature.

スタニスワフ・マイヤー

ヤギェロン大学日本学科卒業。琉球大学修士課程修了後、香港大学で博士号取得。現在ヤギェロン大学日本中国学科助手。研究テーマは、琉球・沖縄の歴史、日本の少数民族、日本の植民地主義。

ヴォイチェフ・J・ノバク

2007年アダム・ミツキェヴィッチ大学の東洋研究所にて日本学修士号取得。2005－2006年文部科学省研修留学生として大阪外国語大学留学。2007年から、アダム・ミツキェヴィッチ大学博士課程在籍。現在の主要な学問的関心は、日本のキリスト教に集中している。日本文学における漢字の意味とテキスト空間に関する研究を進めている。

PRACE NADSYŁANE / FOR CONTRIBUTORS / 投稿

1. Przyjmujemy niepublikowane gdzie indziej dokumenty w formacie MS Word, w objętości do ok. 40 000 znaków z włączeniem spacji. Wymagany język dokumentów do publikacji to angielski lub japoński. W innych językach przyjmowane są wyłącznie tłumaczenia japońskich tekstów.

2. Prosimy dostosować transkrypcję wyrazów japońskich do standardu Hepburna lub Kunrei, przy użyciu dostępnych czcionek. Transkrypcja wyrazów niejapońskich powinna być zgodna ze standardem *de facto* dla danego języka. Redakcja może zasugerować zmianę systemu transkrypcji tekstu.

3. Przypisy powinny znajdować się na dole strony.

4. Do tekstu głównego powinno zostać załączone krótkie streszczenie oraz informacja o autorze w języku angielskim i japońskim.

5. Komitet redakcyjny decyduje o dopuszczeniu tekstu do publikacji i powiadamia o tym fakcie autora.

6. Nadesłanie tekstu oznacza zgodę na jego publikację drukiem i na wprowadzenie do tekstu niezbędnych zmian edytorskich.

7. Teksty prosimy nadsyłać jednocześnie pocztą elektroniczną (wersja elektroniczna) oraz pocztą klasyczną (w formie drukowanej) na następujące adresy:

1. We accept documents unpublished elsewhere in MS Word format, not longer than 40 000 characters including spaces.

Documents should be in English or Japanese. Only translations from Japanese may be accepted in other languages.

2. Use available fonts to adjust the romanization of to the Hepburn or Kunrei standard. Words other than Japanese should be romanized according to the *de facto* standard for a given language. We may recommend the change of romanization system.

3. Footnotes should be included on the bottom of the page.

4. Main text should come with short summary and information on the contributor in English and Japanese.

5. The editorial board qualifies a text for publication and notifies the author of this fact.

6. It is understood that by submitting the text the contributors give their consent to its publication in print and to making necessary editorial changes.

7. We await both your e-mail (computer file) and snail mail (printed version) contributions at:

1. MS Word を用いて書かれた 4 万字以内の未刊行の文章を受領する。用いられるべき言語は英語または日本語である。ただし、日本語テキストからの翻訳については、他言語の文章も受領される。

2. 日本語語彙のローマ字表記は、ヘボン式または訓令式とし標準フォントを使用すること。日本語以外の語彙のローマ字表記は、各言語の標準に従う。編集委員会は、ローマ字表記規則の変更を求める場合もある。

3. 注釈はページ下に載せる。

4. 本文に要約と著者紹介を英語と日本語で付記すること。

5. 編集委員会は、投稿原稿の掲載の可否を決定し、その旨投稿者に通知する。

6. 論文は、投稿された段階で、委員会がそれを公刊し、編集上不可避の変更を行うことを許可したものと見なされる。

7. 原稿は、電子メール（電子文書版）と郵便（プリントアウト版）の双方で、下記に送付すること。

Silva Iaponicarum
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Orientalistyczny, Zakład Japonistyki
ul. 28 Czerwca 1956 nr 198
61-485 Poznań, Poland
E-mail: silvajp@amu.edu.pl